

Посібник щодо застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику відмивання коштів та фінансування тероризму.

Принципи та процедури для торговців дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням

Частина перша: використання посібника

Мета підходу, що ґрунтується на оцінці ризику

Розділ перший: попередня історія та зміст

1. У червні 2007 року FATF ухвалила посібник щодо підходу, що ґрунтується на оцінці ризику відмивання коштів та фінансування тероризму: принципи та процедури, який включає посібник для державних органів та посібник для фінансових установ. Це стало завершенням активних консультацій між представниками державного та приватного сектору Електронної дорадчої групи (ЕДГ), заснованої FATF.

2. На додаток до фінансових установ, Рекомендації FATF розповсюджуються також на низку визначених нефінансових установ та професій. На зустрічі у червні 2007 року Робоча група FATF з питань оцінки та імплементації підтримала пропозицію зібрати представників визначених не фінансових установ та професій, щоб оцінити можливість розробки посібника щодо підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, для їх сфер діяльності, використовуючи структуру та стиль, аналогічний тим, що має вже завершений посібник для фінансових установ.

3. Зустріч була проведена у вересні 2007 року. На ній були присутні організації, що представляють адвокатів, нотаріусів, бухгалтерів, працівників трастів та компаній, що надають послуги, казино, брокерів по операціям з нерухомості та торговців дорогоцінними

металами і дорогоцінним камінням. Приватний сектор виразив свою зацікавленість у внеску до посібника щодо впровадження підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, у його сфери діяльності. Посібник для визначених нефінансових установ та професій дотримуватиметься принципів розробленого FATF підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, та висвітлить фактори ризику, притаманні саме для визначених нефінансових установ та професій, а також запропонує стратегії пом'якшення, що сприятимуть певним видам діяльності цих визначених установ та професій. FATF заснувала нову Електронну дорадчу групу з метою покращення роботи.

4. У грудні 2007 року група представників приватного сектору знову зустрілася, і до неї приєдналася низка представників державного сектору. Також були створені окремі робочі групи, що склалися з представників державного та приватного сектору, призначено Голів груп приватного сектору.

5. ЕДГ продовжувала свою роботу, доки посібник для торговців дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням не був представлений Робочій групі з оцінки та імплементації. Після проведення додаткових міжнародних консультацій між приватним та державним секторами FATF ухвалила цей посібник у червні 2008 року на Пленарному засіданні. Посібник для кожної визначеної нефінансової установи та професії опубліковується окремо.

Мета посібника

6. Мета посібника полягає в:
- підтримці створення єдиного розуміння того, що передбачає підхід, що ґрунтується на оцінці ризику.
 - розробці ефективних принципів, які використовуються при застосуванні підходу, що ґрунтується на оцінці ризику.
 - визначенні кращої практики щодо розробки та запровадження підходу, що ґрунтується на оцінці ризику.

7. Однак, потрібно зазначити, що застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, не є обов'язковим. Належним чином застосований підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, не обов'язково зменшує навантаження, але результатом його застосування повинно стати

більш ефективно використання ресурсів. Деяким країнам варто використовувати підхід, що ґрунтується на правилах. Країни повинні самостійно прийняти рішення щодо того, чи потрібно їм застосовувати підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, а саме на ризиках відмивання коштів та фінансування тероризму, обсягу та суті діяльності визначених нефінансових установ і професій та іншій інформації. Питання розрахунку часу також є важливим для країн, які застосовують заходи протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму до визначених нефінансових установ та професій, якщо невідомо, чи ці установи мають достатньо досвіду для впровадження та застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику.

Цільова аудиторія, статус та зміст посібника

8. Цей посібник написаний з метою узагальнення різних практик торговців дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням (надалі – торговці) в різних країнах і висвітлення різних рівнів та форм моніторингу, що може здійснюватися. Кожна країна та її державні органи повинні прагнути до налагодження партнерства з торговцями, яке буде взаємно корисним з точки зору боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму.

9. Початкова цільова аудиторія цього посібника - це торговці дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням при здійсненні ними діяльності, яка підпадає під Рекомендації FATF. У посібнику термін «торговець» включає великий перелік осіб, залучених до цієї діяльності, а саме осіб, які видобувають дорогоцінні метали та дорогоцінне каміння, безпосередніх покупців та брокерів, осіб, які вирізьблюють та полірують дорогоцінні метали, виробників ювелірних виробів, які використовують дорогоцінні метали та дорогоцінне каміння, роздрібних торговців, продавців та покупців на вторинних та блошиних ринках.

10. Рекомендація 12 визначає, що вимоги щодо належної перевірки клієнта, зберігання даних та моніторингу всіх складних, незвично великих операцій, визначених у Рекомендації 5, 6 та від 8 до 11 стосуються торговців дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням, якщо вони залучені до готівкової операції на суму, яка дорівнює чи перевищує 15 000 євро/доларів.

11. Рекомендація 16 вимагає, щоб Рекомендації FATF 13-15 щодо звітування про підозрілі операції (див. параграф 132) і внутрішній контроль протидії відмиванню коштів та

фінансуванню тероризму, а також Рекомендація 21 щодо заходів, які повинні бути прийняті країнами, які не дотримуються або не повністю дотримуються Рекомендацій FATF, стосувалися торговців дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням, якщо вони залучені до операції на суму, яка дорівнює або перевищує вищезазначений поріг (15 000 євро/доларів).

12. Більш широка цільова аудиторія для цього посібника включає країни, визначені компетентними органами та саморегульованими організаціями, які розглядають питання застосування заходів боротьби з ВК та ФТ до торговців. Країни повинні визначити найбільш відповідний режим боротьби, створений з метою виявлення індивідуальних ризиків країни та із врахуванням особливостей діяльності торговців в цій країні. Цей режим повинен враховувати різницю між визначеними нефінансовими установами та професіями, а також різницю між ними і фінансовими установами. Однак, цей режим не повинен переважати над контролем національних органів.

Огляд особливостей діяльності торговців

13. Наступний загальний огляд різних видів діяльності торговців повинен допомогти при застосуванні підходу. Також повинні бути враховані особливості діяльності, якою займаються торговці в межах країни.

14. Діаманти, дорогоцінне каміння та дорогоцінні метали мають особливі фізичні та комерційні властивості, які мають значну цінність в малій кількості. Світова торгівля включає в себе як міжнародні операції, що здійснюються через фінансову систему, так і неофіційні ринки. Торговцями можуть бути як особи з низьким рівнем доходів у найбільш віддалених та проблематичних місцях на планеті, так і заможні особи або великі міжнародні компанії, що функціонують в найбільших фінансових центрах. Операції включають як анонімні обміни невеликою кількістю каміння чи злитків за готівку, так і угоди обміну, регульовані урядом.

15. Оцінка ризику вже знайома торговцям діамантами, дорогоцінним камінням і дорогоцінними металами через наявність загроз викрадення та шахрайства. Ризики відмивання коштів та фінансування тероризму також потрібно додати до традиційних загроз, що стоять перед промисловістю, але у більш структурованій формі. Торговці

діамантами ознайомляться з такою програмою завдяки світовому Процесу Кімберлі, створеного з метою усунення конфліктів, пов'язаними з необробленими алмазами.

Розділ другий: підхід, що ґрунтується на оцінці ризику – мета, користь та виклики

Мета підходу, що ґрунтується на оцінці ризику

16. Рекомендації FATF містять положення, які дозволяють країнам до певної міри прийняти підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, з метою протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Положення також уповноважують країни дозволяти визначеним нефінансовим установам та професіям використовувати підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, при виконанні зобов'язань щодо боротьби з ВК/ФТ.

17. При прийнятті підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, заходи, спрямовані на запобігання чи пом'якшення відмивання коштів і фінансування тероризму, повинні бути вжиті у співрозмірності з виявленими ризиками. Це сприятиме ефективному використанню ресурсів. Принцип полягає у тому, щоб розподіляти ресурси залежно від пріоритетів, тобто більшу увагу потрібно звернути на більші ризики. Альтернативні підходи передбачають, що ресурси розподіляються порівно, або вони спрямовуються на досягнення конкретної мети, але вони ґрунтуються швидше на факторах, аніж на ризиках.

1. Світова регуляторна схема, яка контролює рух необроблених діамантів через міжнародні кордони, вимагаючи наявності сертифікату про підтвердження законності торгівлі діамантами, та яка встановлює вартість всіх необроблених діамантів, що продаються у світі. Також до неї додається гарантія торговця, яка є необхідною при продажу полірованих діамантів та ювелірних виробів, що містять діаманти, і розповсюджується на будь-який вид торгівлі, в тому числі на роздрібний продаж. Процес Кімберлі охоплює всіх значних торговців та всі країни, залучені до видобування, обробки і продажу діамантів. Цей процес також передбачає систему оцінки і систему контролю за рухом діамантів.

Це невідворотно веде до підходу, який більше зосереджує увагу на дотриманні регуляторних вимог, аніж на ефективній та дієвій протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму.

18. Низка визначених нефінансових установ та професій підпадають під регуляторні та професійні вимоги, які доповнюють заходи боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, наприклад, у деяких країнах торговці повинні отримати ліцензію для здійснення діяльності, яка, крім того, підпадає під нагляд та контроль урядових органів. Якщо можливо, торговцям рекомендується розробити таку політику та процедури з протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, які б не суперечили іншим регуляторним та професійним вимогам. Режим боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, що ґрунтується на оцінці ризику, повинен забезпечувати доступ чесних клієнтів та партнерів до послуг, які надаються торговцями, і, водночас, створити перешкоди для осіб, які незаконно користуються цими послугами.

19. Аналіз ризику повинен здійснюватися з метою визначення найбільших ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму. Країни повинні визначити найбільші недоліки та усунути їх. Торговці потребують таку допомогу для визначення клієнтів та контрагентів, товарів та послуг, включаючи канали доставки, а також географічного місця розташування з підвищеним ризиком відмивання коштів і фінансування тероризму. Ця оцінка не є статичною. Вона змінюється залежно від того, як розвиваються обставини та загрози.

20. Стратегії управління та пом'якшення виявлених ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму, як правило, спрямовані на запобігання незаконної діяльності шляхом поєднання механізмів припинення (наприклад, заходи належної перевірки клієнта), виявлення (наприклад, моніторинг та звітування про підозрілі операції), а також зберігання даних для полегшення здійснення розслідування.

21. Відповідні процедури повинні бути розроблені, ґрунтуючись на оцінці ризику. Ділянки з підвищеним ризиком підпадають під посилені процедури, які включають посилену перевірку клієнтів та контрагентів, а також посилений моніторинг операцій. З цього випливає, що у випадках низького ризику можуть застосовуватися спрощені або зменшені процедури нагляду та контролю.

22. Немає загально прийнятих методологій, які розкривають суть та обсяг підходу, що ґрунтується на оцінці ризику. Однак, ефективний підхід повинен передбачати

ідентифікацію та категоризацію ризиків відмивання коштів і фінансування тероризму та встановлення відповідного контролю над виявленими ризиками.

23. Ефективний підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, дозволить торговцям здійснювати законну діяльність та оцінку клієнтів та контрагентів. Застосування обґрунтованого та чітко сформульованого підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, підтвердить оцінювання, здійснене щодо управління потенційними ризиками відмивання коштів та фінансування тероризму. Підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, не повинен бути створений з метою заборони торговцям вести законну діяльність та знаходити інноваційні шляхи для урізноманітнення своєї діяльності.

24. Незважаючи на потужність та ефективність заходів боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, злочинці прикладатимуть зусилля для здійснення таємного переказу незаконно одержаних коштів і, час від часу, матимуть успіх. Вони, як правило, спрямовуються на визначені нефінансові установи та професії, якщо інші канали є важкодоступними. З цієї причини, ці установи та професії, включаючи торговців дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням, можуть бути більш або менш вразливими залежно від ефективності заходів протидії ВК та ФТ, що застосовуються у цьому секторі. Підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, дозволяє визначеним нефінансовим установам та професіям, включаючи торговців, більш ефективно адаптувати нові методи боротьби з відмивання коштів та фінансуванням тероризму.

25. Належним чином розроблений та ефективно впроваджений підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, забезпечить відповідний та ефективний контроль над управлінням виявлених ризиків відмивання коштів і фінансування тероризму. Однак, потрібно визнати, що будь-які належним чином застосовувані заходи контролю, включаючи заходи, впроваджені як результат розробленого та ефективно впровадженого підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, не зможуть ідентифікувати та виявити всі випадки відмивання коштів та фінансування тероризму. Таким чином, компетентні органи, саморегулівні організації, правоохоронні та судові органи повинні враховувати та приділяти належну увагу підходу, що ґрунтується на оцінці ризику. У випадках, коли неможливо імплементувати належним або неналежним чином розроблений підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, регуляторні органи, саморегулівні організації, правоохоронні та судові органи повинні вжити всіх необхідних заходів.

Потенційна користь та потенційні виклики застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику

Користь

26. Застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику відмивання коштів та фінансування тероризму, може принести значну користь для всіх сторін, включаючи громадськість. При ефективному застосуванні цей підхід сприятиме більш ефективному використанню ресурсів та зменшенню тягаря на клієнтів та контрагентів. Зосередження уваги на ризиках та загрозах дозволить одержати позитивні результати.

27. Для торговців підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, дозволяє з гнучкістю підходити до зобов'язань щодо протидії ВК /ФТ, використовуючи особисті навички. Це вимагає від торговців розглядати підхід більш об'єктивно та широко з точки зору своєї діяльності, клієнтів та контрагентів.

28. Зусилля, спрямовані на боротьбу з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, також повинні бути гнучкими, щоб змінюватися залежно від появи нових ризиків. Таким чином, торговці повинні враховувати результати своєї оцінки, свої знання та досвід при розробці підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, для своїх організаційних, структурних та підприємницьких видів діяльності.

Виклики

29. Підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, не обов'язково є легким рішенням, адже при впровадженні необхідних заходів потрібно долати певні перешкоди. Деякі виклики можуть бути пов'язані з використанням підходу, що ґрунтується на оцінці ризику. Інші можуть виникнути у зв'язку з труднощами при здійсненні переходу до системи, що ґрунтується на оцінці ризику. Низка викликів може постати при намаганні запровадити більш ефективну систему. Проблема запровадження підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, по відношенню до фінансування тероризму більш детально розглядається в параграфах 42-26.

30. Підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, створює виклики як для установ приватного, так і державного сектору. Такий підхід вимагає ресурсів та досвіду збору і тлумачення інформації про ризики як на інституційному, так і на національному рівнях з метою

розробки відповідних процедур і систем та підготовки персоналу. При впровадженні процедур та систем необхідним є проведення об'єктивної та обґрунтованої оцінки. Проведення цієї оцінки сприятиме урізноманітненню систем, які впроваджуються на практиці, що, в свою чергу, позитивно вплине на кількість інновацій та покращить рівень дотримання законодавства. Однак, можуть виникнути певні непорозуміння, пов'язані з невіправданими сподіваннями, труднощами у застосуванні єдиних регуляторних вимог, відсутність розуміння інформації, що вимагається, з боку клієнтів та контрагентів.

31. Запровадження підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, вимагає від торговців чіткого розуміння ризиків та здатності проводити об'єктивну оцінку. Також це вимагає постійного збагачення досвіду, наприклад, через навчання, запрошення експертів, які б надали професійні поради та навчили, як діяти на практиці. Корисним є обмін інформацією між відповідними органами та саморегулювними організаціями. Надання інформації щодо кращої практики також є дуже цінним. Намагання запровадити підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, без достатнього досвіду може привести до невірної оцінки. Торговці можуть переоцінити ризик, що приведе до надлишкового використання ресурсів, або вони можуть недооцінити ризик і не усунути при цьому недоліки системи.

32. Торговці можуть прийти до висновку, що деякі працівники відчують певні незручності при проведенні оцінки ризиків. Це може призвести до занадто виваженої процедури прийняття рішень або вимагати занадто багато часу для обґрунтування прийнятого рішення. Всі ці проблеми можуть виникнути на різних рівнях управління ризиками.

33. Однак, у випадках, де підхід, що ґрунтується на оцінці ризиків, не виявляє або недооцінює наявні ризики, може бути залучено недостатньо ресурсів з метою дотримання законодавства, що призводить до значних його порушень.

34. Відповідні компетентні органи та саморегулювні організації повинні зосереджувати особливу увагу на тому, чи торговці приймають ефективні рішення щодо управління ризиками. Також потрібно проводити вибіркове тестування та переглядати індивідуальні рішення, що є способом перевірки ефективності торговців дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням щодо управління ризиками. Відповідні компетентні органи та саморегулювні організації повинні визнати, що, незважаючи на належні процедури та

структури управління ризиками, які постійно вдосконалюються, а також на застосування відповідної політики та процедур, все ж можуть прийматися рішення, які є невірними з точки зору одержаної додаткової інформації, яка на час прийняття рішення була відсутня.

35. При запровадженні підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, торговці повинні мати можливість здійснювати об'єктивну оцінку кожної ситуації. Це означає, що двоє торговців дорогоцінними металами чи дорогоцінним камінням або дві установи, що діють в одному секторі, не повинні застосовувати однакову детальну практику. Така потенційна різноманітність практики вимагає від визначених компетентних органів та саморегулювних організацій прикладати більші зусилля щодо створення та розповсюдження посібників про кращу практику, хоча це може створювати виклики для працівників, які здійснюють моніторинг дотримання законодавства. Існування посібників про кращу практику, проведення навчальних та практичних курсів, а також надання інших наявних інформаційних матеріалів допоможе визначеним компетентним органам чи саморегулювним організаціям з'ясувати, чи провів торговець дорогоцінними металами або дорогоцінним камінням об'єктивну оцінку ризиків.

36. Рекомендація 25 вимагає встановлювати відповідний зворотній зв'язок з установами фінансового сектору та визначеним нефінансовим установам та професіям. Такий зв'язок допомагає установам та підприємствам більш чітко оцінити ризики відмивання коштів та фінансування тероризму і вдосконалити свої програми управління ризиками. Це підвищує ймовірність виявлення підозрілої діяльності та покращує якість звітів про підозрілі операції. Зважаючи на те, що це є вагомим вкладом в будь-яку оцінку ризиків країни чи сектору, швидкість та зміст такого зв'язку безпосередньо вплине на ефективність впровадження підходу, що ґрунтується на оцінці ризику.

Потенційна користь та потенційні виклики можна підсумувати наступним чином:

Потенційна користь:

- краще управління ризиками, вигодами і витратами;
- ефективне використання та спрямування ресурсів;
- зосередження уваги на реальних та виявлених загрозах;

- гнучкість з метою адаптації програм до ризиків, які постійно змінюються.

Потенційні виклики:

- одержання інформації, необхідної для проведення об'єктивної оцінки ризиків;
- витрати, пов'язані з короткотерміновими переказами;
- зростаюча потреба у працівниках, здатних проводити об'єктивну оцінку ризиків;
- надання відповідних регуляторних відповідей з метою урізноманітнення практики.

Розділ третій: FATF та підхід, що ґрунтується на оцінці ризику

37. Різні ступені відмивання коштів та фінансування тероризму для деяких видів визначених нефінансових установ та професій, включаючи торговців, або для деяких видів клієнтів та контрагентів, або для деяких видів операцій, є питанням, яке лежить в основі Рекомендацій FATF. Згідно з Рекомендаціями, щодо визначених нефінансових установ та професій існують Рекомендації, в яких питання ступеню ризику повинно враховуватися (підвищений ступінь ризику) або може враховуватися (низький ступінь ризику).

38. Підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, або обмежено міститься в деяких Рекомендаціях (та Методології), або тісно пов'язаний з цими Рекомендаціями. Наприклад, для визначених нефінансових установ та професій, включаючи торговців, про ризик йдеться в трьох аспектах: а) належна перевірка клієнта (Р. 5, 6 та 9); б) внутрішня система контролю установи (Р.15); нагляд/моніторинг за нефінансовими установами та професіями, включаючи торговців (Р.24).

Належна перевірка клієнтів та контрагентів (Р. 5,6, 8 та 9)

39. Поняття ризику вживається в наступних значеннях:

а) підвищений ступінь ризику – згідно з Рекомендацією 5 країна повинна вимагати від визначених нефінансових установ та професій, включаючи торговців, здійснювати посилену перевірку клієнтів та контрагентів, а також ділових відносин та операцій. Рекомендація 6 (політичні діячі) є прикладом застосування такого принципу та вважається випадком підвищеного ризику, що вимагає посилених заходів обачливості.

б) низький ступінь ризику – країна може дозволити визначеним нефінансовим установам та професіям, включаючи торговців, враховувати низький ступінь ризику при визначенні обсягу заходів належної обачливості (див. критерії Методології 5.9). Торговці можуть зменшити або спростити (але не відмовитися повністю) необхідні заходи.

в) ризик від впровадження інновацій – згідно з Рекомендацією 8 країна повинна вимагати від визначених нефінансових установ та професій, включаючи торговців, звертати особливу увагу на ризики, що виникають у зв'язку з розвитком технологій, які можуть сприяти збереженню анонімності.

г) механізм оцінки ризиків – стандарти FATF спрямовані на створення відповідного механізму, за допомогою якого визначені компетентні органи чи саморегульвні організації оцінюватимуть або переглядатимуть процедури, які застосовуються торговцями з метою визначення обсягу ризику та управління ним, а також переглядатимуть прийняті ними рішення. Це стосується всіх сфер, де застосовується підхід, що ґрунтується на оцінці ризику. Крім того, якщо відповідні компетентні органи чи саморегульвні організації видали посібник про кращу практику застосування процедур, що ґрунтуються на оцінці ризику, бажано, щоб вони забезпечували виконання своїх рекомендацій. Рекомендації враховують також те, що ризик є необхідним компонентом механізму оцінки ризику (Р. 5 та 9).

Внутрішня система контролю (Р.15)

40. Згідно з Рекомендацією 15 розвиток «відповідної» внутрішньої політики та систем навчання і перевірки повинні включати особливий постійний аналіз потенційних ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму, пов'язані з клієнтами та контрагентами, товарами та послугами, географічним розміщенням тощо. Пояснювальна записка до Рекомендації 15 уточнює, що країна може дозволити визначеним нефінансовим установам

та професіям, включаючи торговців, враховувати ризики відмивання коштів та фінансування тероризму і розмір установи при визначенні виду та обсягу необхідних заходів.

Регулювання та нагляд, здійснювані визначеними компетентними органами чи саморегулювними організаціями (Р.24)

41. Країни повинні переконатися, що торговці підпадають під ефективну систему моніторингу та забезпечення дотримання вимог щодо протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. При визначенні, чи система моніторингу та забезпечення дотримання вимог є належною, потрібно враховувати ризики відмивання коштів і фінансування тероризму в кожній установі, наприклад, якщо доведено низький ризик, можна спростити заходи моніторингу.

Застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, до фінансування тероризму

42. Є одночасно схожість та відмінність у застосуванні підходу, що ґрунтується а оцінці ризику, до фінансування тероризму та відмивання коштів. Вони обидва вимагають здійснення процесу виявлення та оцінки ризику. Однак, особливості фінансування тероризму ускладнюють процес його виявлення, а впровадження стратегії пом'якшення заходів може бути поставлене під сумнів, зважаючи на низьку вартість операцій, пов'язану з фінансуванням тероризму, чи на той факт, що кошти походять як з законних, так і незаконних джерел.

43. Кошти, які використовуються для фінансування тероризму, можуть бути одержані злочинним або законним шляхом, і джерела фінансування можуть різнитися залежно від виду терористичної організації. Якщо кошти одержані злочинним шляхом, тоді використовуються традиційні механізми моніторингу, що застосовуються для виявлення відмивання коштів, хоча діяльність, яка викликає підозру, може бути не виявлена або не пов'язана з фінансуванням тероризму. Також потрібно зазначити, що операції, пов'язані з фінансуванням тероризму, можуть здійснюватися на дуже малі суми, які при застосуванні підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, до відмивання коштів можуть вважатися операціями, які мають низький рівень ризику. Якщо кошти одержані законним шляхом, тоді ще важче визначити, чи використовуються вони для фінансування тероризму. Крім того, дії терористів ззовні можуть здаватися законними, наприклад, купівля товарів та послуг для

виконання подальших завдань, але при цьому приховується мета використання цих матеріалів та послуг. Таким чином, зважаючи на те, що кошти, спрямовані на фінансування тероризму, можуть бути одержані як злочинним шляхом, так і законним, операції, пов'язані з фінансуванням тероризму, можуть не мати тих самих ознак, що і відмивання коштів. Однак у всіх випадках торговцям не потрібно визначати вид злочинної діяльності чи мету терористів. Їх завдання полягає у виявленні та звітуванні про підозрілу діяльність. ПФР та правоохоронні органи надалі вивчать справу більш ґрунтовно і з'ясують, чи пов'язана вона з фінансуванням тероризму.

44. Здатність торговців виявляти та ідентифіковувати операції, які, можливо, пов'язані з фінансуванням тероризму, без посібника про типології фінансування тероризму або без відповідної фінансової інформації, яка надається компетентними органами, є набагато більш сумнівною, ніж у випадку потенційного відмивання коштів та інших видів злочинної діяльності. Навички виявлення, спеціалізовані посібники та типології повинні ґрунтуватися на спостереженні, зосередженого передусім на операціях з країнами та іншими географічними територіями, в яких перебувають терористи, або на інших лімітованих типологіях (багато з них пропонують ту саму техніку, що і при відмиванні коштів).

45. У будь-якій країні деякі особи, організації або інші країни можуть стати об'єктом санкцій, спрямованих проти фінансування тероризму. З метою усунення ризику окремі країни формують перелік осіб, організацій та країн, до яких застосовуються санкції, і встановлюють для торговців обов'язок дотримуватися їх. Вважається, що торговці вчиняють злочин, якщо вони ведуть справи з особою, організацією, країною або її агентом зі списку всупереч прийнятим санкціям.

46. З цієї причини цей посібник не повністю висвітлює особливості застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, до фінансування тероризму. Бажано застосовувати цей підхід, коли це практично обґрунтовано, але необхідними є подальші консультації з основними власниками акцій з метою визначення різноманітних ознак використання методів та технік, спрямованих на фінансування тероризму, що в майбутньому може бути враховано при розробці стратегії оцінки ризику фінансування тероризму і заходів, спрямованих на їх усунення. Визначені нефінансові установи та професії, включаючи торговців, таким чином, матимуть базу, на якій можна надалі вдосконалювати та впроваджувати підхід, що ґрунтується на оцінці ризику фінансування тероризму.

Обмеження до застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику

47. Існують обставини, за яких застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, не здійснюється або є обмеженим. Існують також обставини, за яких підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, не застосовується на початкових стадіях процесу, але може застосовуватися на наступних етапах. Обмеження до застосування цього підходу, як правило, є результатом законодавчих та регуляторних вимог, які зобов'язують до певних дій.

48. Вимоги заморозити активи певних осіб чи установ в країнах, де такі вимоги існують, є незалежними від будь-якої оцінки ризику. Такі вимоги є абсолютними і не підпадають під дію процесу оцінки ризику. В той час, як підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, може сприяти ідентифікації підозрілих операцій, звітування про підозрілі операції, які були виявлені, не ґрунтується на оцінці ризику. Див. параграфи 132 та 133.

49. Існує декілька компонентів заходів належної обачливості щодо клієнтів та контрагентів – ідентифікація та перевірка особи клієнтів та контрагентів і їх бенефіціарів, одержання інформації про мету та характер ділових відносин, здійснення поточних заходів належної перевірки. З цих компонентів ідентифікація та перевірка особи клієнтів та контрагентів є вимогами, які повинні виконуватися незалежно від підходу, що ґрунтується на оцінці ризику. Однак, на додаток до всіх компонентів заходів належної обачливості підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, дозволить визначити обсяг та кількість необхідної інформації, а також механізми дотримання цих мінімальних стандартів. Якщо було прийнято рішення, то обов'язок зберігати дані та документи, одержані з метою проведення перевірки, а також дані щодо операцій, не залежить від рівня ризиків.

50. Країни можуть дозволити торговцям застосовувати зменшені або спрощені заходи за умови, що ризик відмивання кошів та фінансування тероризму є низьким. Однак, ці зменшені або спрощені заходи не обов'язково застосовуються до всіх аспектів перевірки клієнтів та контрагентів. Більш того, якщо ці виключення підпадають під певні умови, потрібно перевірити наявність цих умов, а якщо виключення залежить від певної порогової суми, потрібно вжити заходів, спрямованих на запобігання штучного роздрібнення операцій, яке здійснюється з метою уникнення порогової суми. Щоб об'єктивно оцінити ступінь ризику, може знадобитися додаткова інформація, окрім даних про особу клієнта або контрагента, наприклад адреса клієнта або контрагента. Це буде повторний процес:

попередньої інформації про клієнта або контрагента достатньо для визначення подальших кроків, а в багатьох випадках моніторинг клієнта або контрагента надасть додаткову інформацію.

51. Деякі форми моніторингу є необхідними для виявлення незвичних або підозрілих операцій. Навіть якщо клієнт або контрагент становить низький ступінь ризику, моніторинг є необхідним для перевірки того, чи операції все ще мають низький рівень ризику, і якщо ні, то розпочинається процес відповідного перегляду рейтингу ризиків, які становить клієнт. Але ризики, які становить клієнт або контрагент, можуть стати очевидними, коли ділові відносини з клієнтом або контрагентом вже почалися. Це робить відповідний та об'єктивний моніторинг клієнта або контрагента суттєвим компонентом належним чином розробленого підходу, що ґрунтується на оцінці ризику. Однак, в цьому контексті потрібно розуміти, що моніторинг всіх операцій, рахунків та клієнтів і контрагентів не може здійснюватися однаково. Крім того, якщо існує очевидна підозра у відмиванні коштів чи фінансуванні тероризму, це може розглядатись як випадок з високим ризиком, а тому необхідно вжити заходи належної обачливості, незважаючи ні на які виключення та пороги.

Відмінності між моніторингом, що ґрунтується на оцінці ризику, та політикою і процесами, що ґрунтуються на оцінці ризику

52. Політика і процеси, що ґрунтуються на оцінці ризику, потрібно відрізнити від моніторингу, що здійснюється компетентними органами чи саморегульованими організаціями. В рамках практики здійснення моніторингу існує думка, що ресурси повинні спрямовуватися, беручи до уваги ризики, які становить окрема фірма чи установа. Методологія, прийнята визначеними компетентними органами чи саморегульованими організаціями з метою визначення обсягу ресурсів, необхідних для здійснення моніторингу, повинна включати мету ведення бізнесу, рівень ризику, систему внутрішнього контролю, а також повинна здійснювати порівняння між відповідними фірмами чи установами. Методологія, що використовується для визначення обсягу ресурсів, повинна постійно оновлюватися і вдосконалюватися з метою відображення характеру, важливості та обсягу ризиків, під які підпадають фірми чи установи. Таким чином, відповідні компетентні органи чи саморегульовані організації повинні зосереджувати особливу увагу передусім на фірми чи установи, залучені до діяльності, яка становить підвищений ризик відмивання коштів або фінансування тероризму.

53. Однак, потрібно зазначити, що фактори ризику, які враховуються для встановлення пріоритетів роботи визначених компетентних органів чи саморегулівних організацій, будуть залежати не лише від внутрішніх ризиків, пов'язаних з діяльністю фірм чи установ, але і від якості та ефективності систем управління ризиками, впроваджених для усунення ризиків.

54. Зважаючи на той факт, що визначені компетентні органи чи саморегулівні організації вже повинні були оцінити системи контролю та управління ризиками, впроваджені торговцями-юридичними особами, доцільним є використання цих оцінок, принаймні, при здійсненні оцінки ризиків відмивання коштів або фінансування тероризму окремими фірмами чи установами.

Підсумки: підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, для боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму на національному рівні: головні елементи успіху

- торговці, визначені компетентні органи чи саморегулівні організації повинні мати доступ до надійної та дієвої інформації про наявні загрози та ризики.
- Потрібно зосереджувати особливу увагу на взаємодію між законодавчими, правоохоронними, регуляторними органами та представниками приватного сектору.
- Державні органи повинні публічно визнати, що підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, не зможе усунути всі елементи ризику.
- Державні органи відповідальні за створення середовища, в якому торговці не боятимуться регуляторних санкцій, за умови, що вони діяли належним чином та впровадили відповідні системи контролю.
- Працівники регуляторних органів чи саморегулівних організацій повинні бути добре підготовлені з підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, при його застосуванні визначеними компетентними органами, саморегулівними організаціями та торговцями.

Частина друга: посібник для державних органів

Розділ перший: основні принципи розробки підходу, що ґрунтується на оцінці ризику

55. Застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, для боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму допоможе визначеним компетентним органам, саморегульним організаціям та торговцям використовувати свої ресурси більш ефективно. Цей розділ визначає п'ять основних принципів, які повинна враховувати країна при розробці підходу, що ґрунтується на оцінці ризику. Вони також можуть бути враховані при розробці проекту кращої практики.

56. П'ять принципів, визначених у цьому документі, спрямовані на надання допомоги країнам в покращенні їх режиму протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Вони не є обов'язковими і повинні вживатися, враховуючи особливості країни.

Принцип перший: розуміння та реагування на загрози і недоліки: національна оцінка ризику

57. Успішне впровадження підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, з метою протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму залежить від об'єктивного розуміння ризиків, з якими стикається країна. Якщо країна на національному рівні намагається запровадити підхід, що ґрунтується на оцінці ризиків, потрібно враховувати, що цьому б сприяла наявність чіткого розуміння ризиків, з якими стикається країна. Це розуміння з'являється після здійснення національної оцінки ризиків.

58. Національна оцінка ризиків повинна бути пристосована до особливостей кожної країни. Через низку різноманітних причин, включаючи структуру визначених компетентних органів чи саморегульних організацій і особливості визначених нефінансових установ та професій, включаючи торговців, оцінка кожної країни щодо ризиків буде унікальною, як і рішення щодо способів впровадження національної оцінки на практиці. Національна оцінка не повинна бути єдиним офіційним процесом чи документом. Бажаним результатом буде той факт, щоб рішення про розподіл повноважень та ресурсів на національному рівні ґрунтувалися на всебічному та актуальному розумінні ризиків. Визначені компетентні органи чи саморегульні організації, у співпраці з приватним сектором, повинні розглянути кращі способи досягнення цієї мети, водночас враховуючи будь-який ризик надходження інформації щодо недоліків у фінансовій чи нефінансовій системі до злочинців, залучених у відмивання коштів, фінансування тероризму та іншу злочинну діяльність. Такі консультації розглядатимуться торговцями як можливість поглибити свої знання у сфері протидії

відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, налагодити співпрацю з державними органами та підвищити рівень дотримання законодавства в межах своїх установ.

Принцип другий: законодавча/регуляторна система, яка підтримує застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику

59. Країни повинні перевірити, чи їх законодавча або регуляторна система сприяє застосуванню підходу, що ґрунтується на оцінці ризику. За потреби встановлюється обов'язок інформувати про результати проведення національної системи оцінки.

60. Підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, не означає відсутності чіткого визначення того, що вимагається від визначених нефінансових установ та професій, включаючи торговців. Однак, торговці повинні мати достатню гнучкості при впровадженні політики та процесів, які відповідають особливостям власній оцінці ризиків. На практиці, впроваджені стандарти можуть бути адаптовані чи змінені за допомогою додаткових заходів, спрямованих на усунення ризиків окремої установи. Той факт, що політика та процедури, залежно від ступеню ризику, можуть бути гнучко застосовані до різних товарів, послуг, клієнтів, контрагентів та територій, не означає, що ця політика та процедура не повинні бути чітко визначені.

61. Основні мінімальні вимоги щодо боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму можуть співіснувати з підходом, що ґрунтується на оцінці ризику. Насправді, обґрунтовані мінімальні стандарти, обсяг яких подвоюється з метою їх посилення при наявності підвищеного ризику, повинні бути в основі вимог щодо боротьби з ВК та ФТ. Однак, ці стандарти повинні бути спрямовані швидше на конкретні результати (боротьба через затримання, виявлення та звітування про відмивання коштів та фінансування тероризму), аніж на чисто формальне застосування законодавчих та регуляторних вимог до кожного клієнта чи контрагента.

Принцип третій: розробка системи моніторингу з метою підтримки застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику

62. Якщо визначені компетентні органи чи саморегулівні організації були відповідальними за здійснення нагляду за заходами боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, країни повинні перевірити, чи цим державним органам або

саморегульним організаціям було надано достатньо повноважень для впровадження підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, в процес здійснення моніторингу. До перешкод, які можуть виникнути, відноситься недостатнє приділення уваги детальним та прескриптивним вимогам, що містяться в правилах відповідних компетентних органах чи саморегульним організаціям. Ці вимоги, в свою чергу, можуть зазначатися в законах, за якими компетентний орган чи саморегульна організація здійснює свої функції.

63. За потреби визначені компетентні органи чи саморегульні організації повинні впровадити підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, в процес здійснення моніторингу за вжитими заходами боротьби з ВК та ФТ. Це повинно ґрунтуватися на повному та всебічному розумінні видів діяльності, яку здійснюють торговці, та ризиків відмивання коштів і фінансування тероризму, під які вони підпадають. Визначеним компетентним органам чи саморегульним організаціям рекомендується визначити пріоритети щодо використання ресурсів, ґрунтуючись на загальній оцінці видів діяльності, які становлять найбільше ризиків.

64. Визначені компетентні органи та саморегульні організації, які мають повноваження, не пов'язані з протидією відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, повинні розглядати ці ризики паралельно з іншими оцінками ризиків, які здійснюються ними завдяки наявності ширших повноважень.

65. Такі оцінки ризиків допоможуть визначеним компетентним органам чи саморегульним організаціям вирішити, куди саме направляти ресурси у своїй програмі моніторингу з тим, щоб використовувати мінімальну кількість ресурсів для досягнення найбільш можливих результатів. Оцінка ризиків може також визначити, що компетентний орган чи саморегульна організація не має достатніх ресурсів для усунення ризиків. За таких обставин компетентний орган чи саморегульна організація можуть потребувати додаткових ресурсів чи повинні пристосувати інші стратегії до управління та зменшення будь-яких неприйнятних ризиків.

66. Застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, до моніторингу вимагає, щоб працівники визначених компетентних органів чи саморегульних організацій були здатними приймати рішення, що ґрунтуються на принципах, способом, який застосовують також працівники підприємств, що здійснюють торгівлю дорогоцінними металами та

дорогоцінним камінням. Ці рішення включають застосування відповідних заходів протидії з ВК та ФТ. Таким чином, визначений компетентний орган чи саморегулівна організація повинні знайти кращі способи підготовки персоналу стосовно застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, до моніторингу. Працівники повинні бути добре ознайомлені з основними принципами підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, можливими способами його застосування та результатами його успішного застосування.

Принцип четвертий: визначення головних учасників та забезпечення дотримання міжнародних стандартів

67. Країни повинні визначити головні заінтересовані сторони при застосуванні підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, до боротьби з ВК та ФТ. Способи визначення відрізнятимуться в кожній країні. Особливо виважено потрібно приймати рішення щодо знаходження способів ефективного розподілу обов'язків та здійснення обміну інформацією. Наприклад, може бути прийняте рішення стосовно того, який органи чи органи можуть забезпечити торговцям допомогу у впровадженні підходу, що ґрунтується на оцінці ризику до протидії ВК та ФТ.

68. Перелік потенційних сторін може включати:

- Уряд, а також законодавчі і судові органи влади;
- Правоохоронні органи, які включають поліцію, митну службу та інші органи;
- Підрозділи фінансової розвідки, служби безпеки та інші аналогічні органи;
- Визначені компетентні органи чи саморегулівні організації;
- Приватний сектор, який може включати фірми торговців, національні і міжнародні органи та асоціації з питань торгівлі, фінансові установи, які спеціалізуються у цій сфері.
- Державний сектор, який вживає заходи боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, що були розроблені з метою захисту законослухняних громадян. Однак, ці заходи також можуть створювати перешкоди для клієнтів торговців.

· Інші сторони, що роблять вклад в концептуальну базу, яка підтримує підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, наприклад, науковці та засоби масової інформації.

69. Зрозуміло, що уряд зможе здійснювати вплив на деяких з цих заінтересованих сторін більш ефективно, ніж на інші. Однак, незважаючи на його здатність впливати, уряд повинен з'ясувати, як можна спонукати всі заінтересовані сторони підтримувати кроки, спрямовані на боротьбу з ВК та ФТ.

70. Наступним елементом є роль уряду в отриманні визнання відповідності підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, визначеними компетентними органами чи саморегулювальними організаціями. Цьому можуть сприяти чіткі та послідовні заяви відповідних органів з наступних питань:

· Можливість торговців проявляти гнучкість під час впровадження своїх внутрішніх систем та заходів контролю, враховуючи при цьому низький та високий ступені ризику, за умови, що такі системи та заходи є обґрунтованими. Однак, існують мінімальні законодавчі та регуляторні вимоги і елементи, які повинні застосовуватися незалежно від ступеню ризику, наприклад, звітування про підозрілі операції і мінімальні заходи належної обачливості щодо клієнтів та контрагентів.

· Визнання того, що здатність торговців виявляти і припиняти відмивання коштів та фінансування тероризму інколи може бути обмежена і що інформація про фактори ризику не завжди є повною чи наявною. Таким чином, повинна реалізовуватися політика та здійснюватися моніторинг того, що може досягти торговець дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням із використання систем контролю, спрямованих на запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Торговець може добросовісно вживати всі необхідні заходи протидії відмиванню коштів та письмово обґрунтовувати свої рішення, але все ж стати об'єктом злочинного зловживання.

· Визнання того, що не всі ситуації з високим рівнем ризику є ідентичними, а тому не завжди вимагають застосування однакових заходів посиленої обачливості.

Принцип п'ятий: обмін інформацією між державним та приватним сектором

71. Ефективний обмін інформацією між державним та приватним сектором складає невід'ємну частину національної стратегії боротьби з ВК та ФТ. У багатьох випадках це дозволить представникам приватного сектору надавати визначеним компетентним органам чи саморегульним організаціям інформацію, одержану в результаті обміну інформацією з урядом.

72. Державні органи, правоохоронні органи, визначені компетентні органи та інші установи мають першочерговий доступ до інформації, яка може допомогти торговцям знайти неофіційні рішення, що приймалися під час застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, до протидії ВК та ФТ. Таким чином, за допомогою цієї інформації торговці зможуть вірно визначити характер діяльності клієнта. Бажано, щоб державні та приватні установи співпрацювали з метою визначення інформації, яка є цінною для здійснення боротьби з ВК та ФТ, і розроблювали способи здійснення ефективного та вчасного обміну інформацією.

73. Щоб бути ефективним, інформаційний обмін між державним та приватним сектором повинен супроводжуватися відповідним обміном між власне державними органами. ПФР, визначені компетентні та правоохоронні органи повинні здійснювати інформаційний обмін та реагувати на одержані результати і виявлені недоліки з метою надання послідовної і змістовної інформації приватному сектору. Всі сторони повинні з'ясувати, які заходи контролю є необхідними для відповідного захисту таємної інформації, якою володіють державні органи, від занадто широкого розповсюдження.

74. Відповідні сторони повинні підтримувати діалог з метою визначення того, яка інформація виявилася корисною у боротьбі з ВК та ФТ. Наприклад, види інформації, якою з користю можуть обмінюватися державний та приватний сектор, включають:

- Оцінку ризиків країни;
- Типології чи оцінку способів злочинного використання злочинцями, залученими до відмивання коштів і фінансування тероризму, визначених не фінансових установ та професій, особливо торговців.
- Реакцію на звіти про підозрілу діяльність та інші відповідні звіти;

- Цільову нетаємну інформацію. За деяких обставин і за умови дотримання заходів контролю, національної законодавчої і регуляторної системи державним органам дозволяється здійснювати обмін цільовою таємною інформацією з торговцями.

- Країни, особи та організації, чий активи або операції були заморожені.

75. Обираючи інформацію, яка може бути з користю передана, державні органи повинні звернути увагу торговців на те, що інформація, одержана від державних органів, повинна доповнювати, але не замінювати власну оцінку торговців. Наприклад, країни можуть вирішити не створювати чітко визначені, затверджені керівництвом країни списки клієнтів та контрагентів з низьким ступенем ризику. Натомість, державні органи можуть віддавати перевагу обміну інформацією, що зробить вклад у процес прийняття рішення торговцями разом з іншою відповідною інформацією, доступною торговцям.

Розділ другий: Впровадження підходу, що ґрунтується на оцінці ризику

Оцінка ризику як національний пріоритет

76. Підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, повинен будуватися на розумних засадах: спочатку потрібно переконатися, що ризики усвідомлюються як негативне явище. Цей підхід як такий повинен ґрунтуватися на оцінці загроз. Це правило повинно виконуватися завжди при застосуванні підходу, незалежно від того, хто його застосовує – країни чи окремі установи. Підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, повинен доповнюватися спробами підвищити рівень усвідомлення ризиків, з якими стикається країна. Це можна назвати національною оцінкою ризиків.

77. Національна оцінка ризиків є, по суті, описом основної інформації, спрямованої на надання допомоги визначеним компетентним органам, саморегульним організаціям, правоохоронним органам, ПФР, фінансовим установам та визначеним нефінансовим установам і професіям (включаючи торговців) в забезпеченні того, що рішення щодо розподілу обов'язків та ресурсів на національному рівні ґрунтуються на практичному, всебічному та сучасному розумінні ризиків.

78. Національна оцінка ризиків повинна бути адаптована до особливостей кожної країни, як в процесі її виконання, так і в підбитті підсумків. Фактори, які можуть вплинути на ступінь ризику відмивання коштів і фінансування тероризму в країні, включають:

- Політичну ситуацію
- Правову ситуацію
- Економічну структуру країни
- Культурні фактори та тип громадянського суспільства
- Джерела та місце концентрації злочинної діяльності
- Обсяг та склад ринку фінансових послуг
- Спільні заходи регулювання фінансових та визначених нефінансових установ, їх структура
- Особливості платіжних систем та ступінь розповсюдженості готівкових операцій
- Географічне розповсюдження операцій фінансових та визначених нефінансових установ, включаючи торговців, їх клієнтів і контрагентів.
- Типи товарів та послуг, які пропонують фінансові та визначені нефінансові установи та професії
- Типи клієнтів і контрагентів, яким надають послуги фінансові та визначені нефінансові установи та професії
- Типи предикатних злочинів
- Сума незаконних коштів, одержаних в межах країни
- Сума незаконних коштів, одержаних за кордоном та відмитих в країну

- Основні канали та методи, що використовуються з метою відмивання коштів чи фінансування тероризму
- Сектори ураження легальної економіки
- Тіньові/неофіційні сектори економіки.

79. Країни повинні шукати шляхи підвищення рівня національного усвідомлення ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму. Відповідні питання можуть включати: Який орган чи органи будуть відповідальні за здійснення національної оцінки ризиків? Наскільки офіційною повинна бути ця оцінка? Чи повинна точка зору визначених компетентних органів або саморегулівних організацій бути опублікована? Це питання, які повинні розглянути визначені компетентні органи чи саморегулівні організації.

80. Бажано, щоб рішення про розподіл обов'язків і ресурсів на національному рівні ґрунтувалися на всебічному та актуальному усвідомленні ризиків. Для того, щоб досягти бажаного результату, визначені компетентні органи та саморегулівні організації повинні переконатися, що вони знаходять та забезпечують торговців інформацією, необхідною для підвищення рівня усвідомлення та розробки і впровадження заходів, спрямованих на усунення ризиків.

81. Розробка та впровадження підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, передбачає формування оцінки. Важливо, щоб ця оцінка ґрунтувалася на достатній інформації. Таким чином, щоб бути ефективним, підхід повинен ґрунтуватися на відповідній інформації, а, за потреби, включати і таємну фінансову інформацію. Також повинні бути зроблені кроки для забезпечення того, щоб оцінка ризику ґрунтувалася на новій та чіткій інформації. Уряди у співпраці з правоохоронними органами, ПФР, визначеними компетентними органами, саморегулівними організаціями та торговцями повинні використовувати свої знання та досвід для розробки такого підходу, який би відповідав особливостям країни. Ця оцінка не повинна бути статичною, а, навпаки, з часом змінюватися, залежно від нових обставин та загроз. Таким чином, країни повинні сприяти спрощенню обміну інформації між різними установами та органами, щоб усунути будь-які інституційні перешкоди для здійснення інформаційного обміну.

82. Незалежно від форми, національна оцінка ризиків разом із заходами, спрямованими на усунення цих ризиків, може надати інформацію щодо того, як застосовуються ресурси у боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, враховуючи при цьому інші відповідні політичні цілі країни. Оцінка допомагає з'ясувати, як ефективно ці ресурси розподіляються між різними державними органами та саморегульованими організаціями та як ефективно ці органи використовують свої ресурси.

83. Крім сприяння визначеним компетентним органам та саморегульованим організаціям у вирішенні питання щодо ефективного розподілу ресурсів, спрямованих на боротьбу з ВК та ФТ, національна оцінка ризиків може допомогти особам, які приймають рішення, обрати найкращу стратегію впровадження наглядового/регуляторного режиму для усунення виявлених ризиків. Занадто потужні заходи боротьби з ризиками можуть бути руйнівними і мати негативні наслідки через створення необґрунтованих перешкод для промисловості, що, в свою чергу, може привести до розвитку тіньової економіки. І, навпаки, менш агресивні заходи можуть бути недостатніми для захисту суспільства від ризиків, що створюють злочинці та терористи. Об'єктивне розуміння ризиків на національному рівні може допомогти уникнути таких загроз.

Ефективна система моніторингу та забезпечення виконання вимог щодо протидії ВК та ФТ
– основні принципи

84. 24 Рекомендація FATF вимагає, щоб торговці дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням підпадали під ефективну систему моніторингу і забезпечували виконання вимог щодо протидії ВК та ФТ. При розробці цієї системи потрібно приділяти увагу ризикам відмивання коштів та фінансування тероризму у певному секторі. Повинен бути створений визначений компетентний орган (саморегульована організація), відповідальний за здійснення моніторингу та забезпечення виконання своїх функцій, включаючи повноваження щодо здійснення нагляду та застосування санкцій. Потрібно також зазначити, що в деяких країнах торговці дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням підпадають під однаковий режим нагляду з фінансовими установами. Інші країни застосовують для них різні режими моніторингу/нагляду.

Визначення допустимого рівня ризику

85. Рівень ризику відмивання коштів/фінансування тероризму залежить як від внутрішніх, так і від зовнішніх факторів. Наприклад, рівень ризику може підвищитись через такі внутрішні фактори ризику, як неправильний розподіл ресурсів, невідповідні заходи контролю та недостатнє управління ризиками. Рівень ризику може також зрости через такі зовнішні фактори, як дії третіх сторін та/або політичні і громадські події.

86. Як було описано у частині першій, вся діяльність включає елемент ризику. Визначені компетентні органи та саморегулівні організації не повинні забороняти торговцям вести бізнес з клієнтами та контрагентами з високим рівнем ризику за умови, що вони застосовують відповідні політику, системи та процедури управління виявленими ризиками. Лише у деяких випадках, наприклад, коли це виправдано боротьбою з тероризмом і злочинністю або виконанням міжнародних зобов'язань, деякі фізичні особи, юридичні особи, організації та країни не можуть користуватися певними послугами.

87. Однак, це не виключає необхідності встановлювати основні мінімальні вимоги. Наприклад, Рекомендація 5 (вона стосується торговців разом з Рекомендацією 12) зазначає, що у випадку, «коли [торговець дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням] не здатний дотримуватися вимог щодо належної обачливості, він не може відкрити рахунок, розпочати ділові відносини чи здійснити операцію; або повинен припинити ділові відносини; та повинен подати звіт про підозрілі операції клієнта». Отже, потрібно досягнути рівноваги між двома крайнощами – відмовою обслуговувати клієнтів і контрагентів та веденням бізнесу з клієнтами з неприйнятно високим рівнем ризику, який неможливо усунути.

88. Визначені компетентні органи та саморегулівні організації повинні вимагати від торговців впровадження політики, програм, процедур та систем пом'якшення ризиків, але водночас розуміти, що навіть при застосуванні цих систем не кожна підозріла операція буде обов'язково виявлена. Вони також повинні забезпечувати ефективне застосування цих програм, процедур та систем з метою запобігання використанню торговців в якості каналів відмивання злочинних коштів та забезпечувати збереження ними даних і надання звітів, які стануть в нагоді національним органам у боротьбі з ВК та ФТ. Ефективна політика та процедури знизять рівень ризику, але навряд чи усунуть його повністю. Оцінка ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму вимагає проникливості і не є точною наукою. Моніторинг спрямований на виявлення незвичайних чи підозрілих операцій з

поміж величезної кількості законних операцій. Крім того, визначення того, що є незвичайним, не може бути чітким, адже поняття «звичайна операція» залежить від типу діяльності клієнта чи контрагента. Саме тому визначення чіткого профілю клієнта чи контрагента є важливим елементом управління системою, що ґрунтується на оцінці ризику. Більш того, процедури та системи дуже часто створюються на основі попередніх типологій. Але злочинці швидко вдосконалюють свої методи, зменшуючи при цьому корисність таких типологій.

89. Окрім того, не всі ситуації з високим рівнем ризику є ідентичними, а тому не завжди вимагають однакового обсягу застосування заходів належної обачливості. Як результат, визначені компетентні органи/ саморегулівні організації очікують, що торговці виявлятимуть різні типи випадків з високим рівнем ризику та будуть застосовувати до них відповідні заходи пом'якшення. Більш детальна інформація щодо виявлення різних типів ризику зазначена у частині третій, «Посібник для торговців».

Здійснення відповідних заходів моніторингу для підтримки підходу, що ґрунтується на оцінці ризику

90. Визначені компетентні органи та саморегулівні організації повинні виявляти недоліки за допомогою програми здійснення виїзних та невиїзних перевірок, а також за допомогою аналізу внутрішньої та іншої наявної інформації.

91. Під час здійснення перевірок визначені компетентні органи та саморегулівні організації повинні переглянути оцінку ризиків торговця, його політику, процедури та системи контролю з метою визначення загального профілю діяльності торговця щодо ризиків, а також відповідність його заходів пом'якшення ризиків. За потреби, оцінка, проведена іншими або для інших торговців дорогоцінними металами та/або дорогоцінним камінням, може бути корисним джерелом інформації. Оцінка компетентного органу/саморегулівної організації щодо здатності та прагнення керівництва вживати необхідні корективні заходи є також визначальним фактором. Визначені компетентні органи та саморегулівні організації повинні вживати відповідні заходи для забезпечення належного та вчасного усунення слабких місць, беручи до уваги те, що виявлені недоліки можуть призвести до негативних наслідків. Таким чином, системні порушення та неналежні заходи контролю приведуть до встановлення більш суворого режиму нагляду і моніторингу.

92. Однак, може статися, що не виявлення певної операції з високим рівнем ризику чи операцій певного клієнта з високим рівнем ризику приведе до негативних наслідків, особливо, якщо суми операцій є значними, або якщо типологія відмивання коштів та фінансування тероризму є добре відомою, або якщо схема залишалася довгий час невикритою. Такий випадок може свідчити про накопичення практики поганого управління ризиками чи про систематичні порушення щодо виявлення високих ризиків, здійснення моніторингу, підготовки персоналу та проведення внутрішнього контролю. Таким чином, такі порушення обґрунтовують застосування заходів, спрямованих на забезпечення виконання вимог щодо боротьби з ВК та ФТ.

93. Визначені компетентні органи та саморегулівні організації можуть і повинні використовувати свої знання ризиків, пов'язаними з товарами, послугами, клієнтами, контрагентами та територіями, для вивчення оцінки ризиків торговця, враховуючи при цьому, що вони можуть володіти інформацією, яка була недоступною для торговця, а тому він не здатний був взяти до уваги цю інформацію в процесі розробки та впровадження підходу, що ґрунтується на оцінці ризику. Визначені компетентні органи і саморегулівні організації (та інші заінтересовані сторони) використовують ці знання для випуску посібника, який допомагатиме торговцям в процесі управління ризиками. Якщо торговцям дозволяється самостійно визначати обсяг заходів належної обачливості, беручи до уваги рівень ризиків, вони повинні дотримуватися вимог посібника, виданого визначеними компетентними органами та саморегулівними організаціями. Посібник, розроблений для торговців, вважається найбільш ефективним. Оцінка за допомогою підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, допоможе, наприклад, виявити випадки, коли торговці використовують занадто вузькі категорії ризику, які не охоплюють всі існуючі ризики, або застосовують критерії, які виявляють велику кількість ділових відносин з високим рівнем ризику, але при цьому не застосовують відповідні додаткові заходи належної обачливості.

94. У контексті підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, першочергова увага визначених компетентних органів та саморегулівних організацій повинна зосереджуватися на визначенні того, чи програми торговця щодо виконання вимог по боротьбі з ВК та ФТ і щодо управління ризиками виконують мінімальні регуляторні вимоги та чи належно і ефективно вони зменшують рівень ризиків. Мета моніторингу полягає не в забороні здійснювати діяльність з високим рівнем ризику, а в перевірці того, що установи ефективно впровадили відповідну стратегію зменшення рівня ризику.

95. Згідно з Рекомендацією 25 визначені компетентні органи та саморегулівні організації повинні мати відповідні повноваження для здійснення своїх функцій, включаючи повноваження накладати санкції за недотримання статутних та регуляторних вимог щодо боротьби з ВК та ФТ. Штрафи та/або покарання застосовуються не у всіх регуляторних заходах, спрямованих на корегування і усунення недоліків боротьби з ВК та ФТ. Однак, визначені компетентні органи та саморегулівні організації повинні мати повноваження і прагнення застосовувати штрафи та/або покарання у випадках, де існують суттєві недоліки. Також такі дії можуть приймати форму програми корегування під час здійснення нормального процесу моніторингу.

96. Розглянувши вищезазначені фактори, стає зрозуміло, що об'єктивний моніторинг ґрунтується на двох основних аспектах:

а) Регуляторна прозорість

97. При здійсненні відповідних дій регуляторна прозорість є надзвичайно важливим аспектом. Визначені компетентні органи та саморегулівні організації усвідомлюють, що торговці, прагнучи до свободи при здійсненні власної оцінки ризиків, все ж потребують управління щодо виконання регуляторних обов'язків. Отже, визначені компетентні органи та саморегулівні організації, відповідальні за здійснення моніторингу, повинні бути чіткими при встановленні вимог та повинні обрати відповідні механізми повідомлення про свої вимоги. Наприклад, вони можуть встановити основні вимоги, що ґрунтуються передусім на досягненні бажаних результатів, а не на детальній процедурі.

98. Незалежно від того, яка процедура застосовується, принцип керування необхідний для усвідомлення торговцями своїх правових зобов'язань та регуляторних очікувань. У випадку відсутності прозорості, є ризик, що дії моніторингу можуть виявитися непропорційними та непередбачуваними, що може підрвати навіть найефективніше застосування торговцями підходу, що ґрунтується на оцінці ризику.

б) підготовка персоналу визначених компетентних органів, саморегулівних організацій та правоохоронних органів

99. У контексті підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, не можливо точно визначити, що торговець дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням повинен робити у всіх

випадках, щоб виконувати свої регуляторні зобов'язання. Але особлива увага повинна бути приділена питанню, як найкраще забезпечити послідовне впровадження передбачуваних та пропорційних моніторингових дій. Ефективність підготовки щодо здійснення моніторингу, таким чином, буде важливим фактором успішного впровадження пропорційних моніторингових дій.

100. Підготовка повинна бути спрямована на надання можливості працівникам визначених компетентних органів/саморегулівних організацій формувати об'єктивну порівняльну оцінку систем та заходів по боротьбі з ВК та ФТ. При здійсненні оцінки важливо, щоб визначені компетентні органи та саморегулівні організації були здатними формувати оцінку щодо систем управління у світлі ризиків, з якими стикаються торговці дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням, та наявної практики ведення бізнесу. Визначені компетентні органи та саморегулівні організації також можуть проводити порівняльну оцінку з метою зіставлення сильних і слабких сторін різних фірм та установ.

101. Підготовка повинна передбачати надання інструкцій працівникам визначених компетентних органів та саморегулівних організацій щодо здійснення перевірки, чи вище керівництво впровадило систему управління ризиками, та щодо визначення, чи застосовуються необхідні процедури контролю. Навчання також повинно включати застосовування певних посібників. Визначені компетентні органи та саморегулівні організації повинні переконатися, що існує достатньо ресурсів для забезпечення ефективного впровадження системи управління ризиками.

102. Для виконання цих завдань підготовка повинна надавати працівникам визначених компетентних органів та саморегулівних організацій можливість адекватно оцінювати:

- якість внутрішніх процедур, включаючи регулярні навчальні програми для працівників, внутрішній аудит, дотримання законодавства та здійснення функцій з управління ризиками.
- чи система управління ризиками відповідає профілю ризику торговця і чи вона періодично змінюється разом зі зміною профілю ризику.
- участь вищого керівництва у перевірці того, чи ефективно вони здійснюють управління ризиками та чи вжили вони всіх необхідних заходів контролю.

Частина третя: посібник для торговців щодо впровадження підходу, що ґрунтується на оцінці ризику

Розділ перший: Категорії ризику

103. Щоб запровадити об'єктивний підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, торговці дорогоцінними металами чи дорогоцінним камінням повинні визначити критерії оцінки потенційних ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму. Ці ризики різнитимуться залежно від діяльності, яку здійснюють торговці.

104. Ідентифікація ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму (тою мірою, якою можна виявити ризик фінансування тероризму) допоможе торговцям дорогоцінними металами чи дорогоцінним камінням визначити і вжити необхідних заходів, спрямованих на пом'якшення цих ризиків.

105. Рівень ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму можна визначити, використовуючи різні категорії. Застосування категорій ризику формує стратегію управління потенційними ризиками, надаючи торговцям можливість здійснювати нагляд та контроль за клієнтами. Найбільш поширені категорії ризику – це: країна або територія, клієнт та товари/послуги. Увага, приділена цим категоріям ризику (окремо чи в сукупності) при здійсненні загальної оцінки ризику відмивання коштів може різнитися залежно від торговця та обставин. Таким чином, торговці дорогоцінними металами чи дорогоцінним камінням повинні самостійно визначити, на які категорії ризику потрібно звертати більше уваги. Параметри, встановлені законом чи постановою можуть обмежити свободу торговця.

106. Хоча не існує узгодженого переліку категорій ризику для торговців, все ж наведені нижче приклади є найбільш поширеними категоріями ризику. Також не існує єдиної методології застосування цих категорій ризику. Однак, застосування цих категорій ризику має за мету допомогти у визначенні ефективної стратегії управління потенційними ризиками.

Ризик, який становить країна/територія

107. Не існує загальноприйнятого критерію, сформованого визначеними компетентними органами, саморегулювними організаціями або торговцями, який визначає, чи становить

певна країна або територія високий ризик. Така категорія ризику, як країна, у поєднанні з іншими факторами ризику надає корисну інформацію щодо ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму. Фактори, які можуть підтвердити думку, що країна становить високі ризики відмивання коштів, наведені нижче.

108. Деякі країни та території не сприяють боротьбі з ВК та ФТ, і рівень ризику може підвищуватись або знижуватись залежно від країни, яка здійснює будь-який елемент операції, включаючи 1) місце видобутку товару; 2) місце полірування та завершення товару; 3) місце продажу; 4) місце купівлі; 5) місце доставки товару; 6) місце розміщення коштів, які використовувалися в операції.

Загальна інформація

Географічний ризик – місце видобутку товару. Видобування може бути вразливим до фінансування тероризму, якщо воно здійснюється у віддалених місцях з мінімальною присутністю державних органів та інфраструктури. У деяких регіонах, наприклад, золотовидобування може контролюватися озброєними приватними угрупованнями.

Видобування дорогоцінного каміння також є географічно поширеним явищем і часом здійснюється в регіонах значних заворушень. На відміну від видобутку діамантів, видобування іншого дорогоцінного каміння є переважно незначним та неофіційним і здійснюється місцевими золотошукачами та власниками розсипних копалень - з них лише деякі, якщо взагалі, належать державі. Деякі шахти належать державі, і вони дуже часто мають ліцензії, видані урядовими органами з питань природних ресурсів, але навіть такі шахти часто не підпадають під жорсткий урядовий контроль і розміщуються в зонах конфлікту та високого рівня злочинності, включаючи тероризм. Покупці приїждять до шахт чи сусідніх районів і купляють дорогоцінне каміння так, як це вимагається урядом, але часто безпосередньо від шахтарів чи місцевих посередників. Зважаючи на те, що багато з цих регіонів не мають належної фінансової системи, оплата часто здійснюється готівкою та неофіційно або через рахунки третіх сторін, що, в свою чергу, підвищує рівень ризику.

109. Фактори, які повинні бути враховані при вирішенні питання, чи країна може становити високий рівень ризику по відношенню до операцій з діамантами, іншим дорогоцінним камінням та дорогоцінними металами:

- для необроблених діамантів, чи країна, що виробляє або здійснює продаж, бере участь в Процесі Кімберлі.
- чи існує відоме місце видобутку або значного продажу товару операції – діаманти, дорогоцінне каміння або дорогоцінні метали – в країні здійснення операції.
- чи країна має загально визнані джерела значних покладів діамантів, іншого дорогоцінного каміння або дорогоцінних металів, які є складовою національного багатства і ґрунтуються на багаторічній практиці торгівлі та культури (центри торгівлі дорогоцінним камінням, наприклад, Антверпен, Бельгія) чи має невідомі джерела (велика кількість старих золотих прикрас у погано розвинутих країнах). Також потрібно визнати, що золото та срібло мають культурну та економічну значимість у низці країн, що розвиваються, а тому навіть дуже бідні люди можуть мати, купляти та продавати ці метали.
- рівень урядового нагляду за веденням бізнесу та працею в регіонах видобутку та/або продажу.
- обсяг готівки, яка використовується в країні.
- рівень регулювання діяльності.
- чи діють в країні неофіційні банківські системи, наприклад, хавала функціонує у багатьох країнах, що розвиваються.
- чи діють в межах країни відомі терористичні або злочинні організації, особливо в регіонах незначного або кустарного видобутку.
- чи є прямий доступ з країни до сусідніх конкурентноздатних ринків або місць обробки товару, наприклад, золото, яке видобувається в Африці частіше обробляється в Південній Африці, на Близькому Сході, ніж в США, а тому пропозиція обробити африканське золото в США буде вважатися незвичайною та становити високий ризик.
- чи в країні застосовують і дотримують відповідні закони, постанови та інші заходи щодо боротьби з ВК та ФТ (враховувати достовірні джерела).

- рівень забезпечення дотримання законів проти корупції та організованої злочинності.
- чи застосовувалися проти країни санкції, ембарго та інші аналогічні заходи.

Ризик, який становить клієнт або контрагент

Ризик, який становить роздрібний клієнт

110. Роздрібний клієнт дорогоцінних металів або дорогоцінного каміння, як правило, не має ділового наміру купити певний екземпляр дорогоцінних виробів, дорогоцінного каміння або дорогоцінних металів. Покупка, напевно, буде здійснюватися з чисто особистих та емоційних причин, які не можуть бути враховані в оцінку ризиків ВК та ФТ.

Достовірні джерела - це інформація, яка надається добре відомими органами, що мають гарну репутацію та регулярно опубліковують і розповсюджують таку інформацію. Окрім FATF та інших регіональних організацій за типом FATF, такі джерела можуть включати, але не обмежуватись, наднаціональні та міжнародні органи, як МВФ, Егмонтська група Підрозділів фінансової розвідки та інші відповідні національні урядові органи і неурядові організації. Інформація, що надається такими достовірними джерелами не має юридичної сили закону або постанови і не повинна розглядатися як автоматичне підтвердження того, що щось становить високий ризик.

Високий ризик, однак, можуть становити певні операції роздрібного клієнта:

- Використання готівки. Потрібно визнати, що багато осіб бажають залишитися анонімними при здійсненні покупки дорогоцінностей з чисто особистих причин або принаймні не бути записаним до бази даних, не маючи при цьому жодного зв'язку з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму.
- Оплата третіми сторонами або доставка до третіх сторін. Однак, не кожна оплата третіми сторонами свідчить про відмивання коштів чи фінансування тероризму. При купівлі дорогоцінностей звичайною практикою є, коли жінка обирає товар, а чоловік пізніше його оплачує та доставляє жінці.

· Дроблення операції.

Ризик, який становить діловий партнер (контрагент)

Загальна інформація

Існує багато різних стадій, операцій та контрагентів, залучених до бізнесу з дорогоцінним камінням або дорогоцінними металами. Як зазначалося вище, добувачами можуть бути як міжнародні компанії, так і фізичні особи. Посередниками можуть бути місцеві покупці, які придбали товар безпосередньо від добувачів, подорожуючі іноземці або хавалери. Роздрібні ювеліри можуть придбати вживані дорогоцінності як безпосередньо у продавців, так і в ломбардах. Кожна з цих операцій може становити ризик відмивання коштів. Торговці можуть купити або продати дорогоцінності іншим контрагентам, які працюють у сфері дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, або ж продати їх через роздрібну торгівлю (що часто є анонімною). Торговці повинні враховувати ризики, пов'язані з клієнтами чи контрагентами, на кожній стадії.

Окрім роздрібного сектору, торгівля діамантами, іншим дорогоцінним камінням та дорогоцінними металами є традиційно приватною, а це порушує питання комерційного захисту та безпеки. Торговці традиційно не розголошують інформацію про своїх контрагентів, їх матеріали та операції, щоб захистити себе від злочинних організацій та потенційної взаємодії між конкурентами і клієнтами, контрагентами чи постачальниками. Однак, торговці повинні переконатися, що вони мають справу із законослухняними контрагентами.

У деяких секторах бізнесу з дорогоцінними металами та дорогоцінним камінням довіра, що ґрунтується на особистих контактах, є важливим елементом ведення бізнесу: така довіра та особисті контакти сприяють зниженню рівня ризиків. Крім того, кожне підприємство або установа має торгівельну асоціацію чи торгівельне представництво, які з'ясовують основну та кредитну інформацію, а також надають консультативні послуги. Перевірка повинна бути здійснена щодо кожного нового контрагента, який є невідомим торговцю, особливо, невідомим у сфері діяльності торговця. Контрагент, який пропонує здійснити операцію в діамантах, іншому дорогоцінному камінні або дорогоцінних металах повинен мати знання, досвід та фінансову і технічну здатність, щоб взяти участь в цій операції.

111. Контрагент з високим рівнем ризику – це особа, яка:

- не розуміється у сфері, в якій вона пропонує працювати, або не має відповідного місця, обладнання чи фінансів, необхідних для такої діяльності, або не знає звичайних фінансових термінів.
- пропонує здійснити операцію, яка не має змісту або є не співрозмірною, зважаючи на обставини, з витратами, якістю чи потенційним прибутком.
- знаходиться на значній та необґрунтованій географічній відстані від торговця дорогоцінними металами чи дорогоцінним камінням
- користуються банками, які не спеціалізуються або які нерегулярно надають послуги у цій сфері, або які не пов'язані будь-яким чином з місцем розташування контрагента та товарів.
- здійснюють часті та необґрунтовані перекази між банківськими рахунками, особливо між банками в інших країнах.
- залучають до операцій треті сторони в якості платників або в якості реципієнтів оплати чи товару без очевидного законного комерційного сенсу.
- не визначають повних власників або власників контрольного пакету акцій тоді, коли це очікується з комерційної точки зору.
- прагнуть залишатися анонімними при здійсненні звичайних операцій з бухгалтерами, юристами або іншими посередниками, див. параграф вище.
- використовують готівку в операціях з торговцями дорогоцінними металами чи дорогоцінним камінням або з власними контрагентами в незвичній формі.
- використовують установи, що надають грошові послуги, або інші небанківські фінансові установи без очевидної законної комерційної мети.
- політичний діяч.

Ризик, який становить товар/послуга

112. Загальна оцінка ризиків також повинна включати визначення потенційних ризиків, які становлять товари чи послуги, що пропонує торговець. Визначення ризиків товарів або послуг повинно включати врахування таких факторів:

а) запропоновані товари

113. Всі діаманти, інше дорогоцінне каміння та дорогоцінні метали потенційно можуть бути використані з метою відмивання коштів чи фінансування тероризму, але корисність та рівень ризику операції часто залежить від цінності товару. Якщо операції не передбачають дуже велику кількість товару, то менш цінні товари становлять нижчий ризик, ніж більш цінні товари. Однак, торговці повинні брати до уваги той факт, що ціни можуть змінюватися залежно від попиту та пропозиції. Ціни на деякі матеріали можуть значно різнитися залежно від країни та періоду часу.

114. Залежно від природи операції, контрагентів та кількості, золото може становити високий ризик відмивання коштів. Чисте або відносно чисте золото - це одна й та сама речовина, наявна у всьому світі, світові стандартні ціни на яку встановлюються щодня. Крім того, чисте золото може використовуватися в якості валюти, наприклад, хавалерами. Золото наявне в різноманітних формах, наприклад, злитках, монетах, дорогоцінних виробах або металоломі. В усіх цих формах воно продається у всьому світі.

115. Сплави золота з іншими металами чи металолом, що містить золото, можуть вимагати значної обробки та очищення, щоб бути представленими на кінцевому ринку, тому ціна спочатку буде знижена, але згодом такий металолом буде продаватися по високій ціні на багатомільярдних світових ринках. Вартість багатьох металоломних матеріалів є нечітко визначеною та заздалегідь невідомою до того часу, як вони остаточно будуть оброблені та оцінені, що може становити ризик відмивання коштів у випадку, якщо сторони недооцінять або переоцінять міжнародні поставки.

116. Сплави золота або золотий пісок можуть вказувати на неофіційний видобуток фізичними особами або невеликими групами часто в регіонах, що характеризуються неофіційним банкінгом та відсутністю регулятивних норм, а тому можуть становити підвищений ризик відмивання коштів.

117. Фізичні особливості запропонованого товару також є фактором, який потрібно враховувати. Товари, що легко переносяться, а тому особливо не привертають увагу правоохоронних органів, підпадають під високий ризик бути використаними у транскордонному відмиванні коштів. Наприклад, діаманти – це невелике, легке дорогоцінне каміння, яке не виявляється детекторами, а тому дуже велика кількість може бути легко прихована.

118. Нарешті, ризик купівлі чи продажу викраденого або шахрайського товару також потрібно брати до уваги. Як і всі цінні речі, діаманти, інше дорогоцінне каміння та дорогоцінні метали приваблюють крадіїв, а тому торговці повинні усвідомлювати ризик продажу краденого товару. Наприклад, торговці дорогоцінними виробами, ломбарди та покупці вживаних дорогоцінностей повинні з обережністю ставитися до осіб, які пропонують купити викрадені дорогоцінності. Окрім викрадених товарів, торговці повинні усвідомлювати ризики, пов'язані із шахрайськими діамантами, наприклад синтетичні діаманти пропонуються під виглядом природних діамантів, або 14 карат золота – під виглядом 18 карат.

б) запропоновані послуги

119. Значні торговці золотом створюють для своїх клієнтів рахунки для тимчасового зберігання або для інвестування в дорогоцінні метали, а потім переказують кредити золотом на ці рахунки, а також здійснюють перекази між складами та місцями доставки у всьому світі, надаючи, таким чином, послуги, що можна порівняти з послугами, які надають банки щодо фінансових кредитів. Такі послуги, що надаються як банками, так і великими торговцями золотом, можуть бути вигідні злочинцям, що відмивають кошти та фінансують тероризм, з метою продажу цінних товарів на міжнародному ринку під виглядом законного бізнесу, але навряд чи ця діяльність залишиться анонімною та нестабільною, а тому може становити невисокий ризик відмивання коштів.

в) особливості ринку

120. Потрібно взяти до уваги наступні основні принципи, які можуть допомогти знизити рівень ризиків, що становлять певні операції:

- обмежені можливості перепродажу – обмежені можливості перепродажу є не вигідними для відбивачів коштів⁴.

- Розмір ринку – невеликий ринок ускладнить відмивачу коштів структурування операцій, нашаровування багаторазових операції (з метою створення відстані між продавцем та кінцевим покупцем), здійснення анонімних операцій, а тому малий ринок буде менш вигідним для нього.

- Ступінь необхідного досвіду – якщо для здійснення певних операцій потрібен спеціалізований досвід, ризик використання таких операцій з метою відмивання коштів знижується.

4 Наприклад, використані промислові каталізатори, які містять групу платинових металів можуть бути перепродані лише оброблювачами платини, а тому становлять невисокий ризик відмивання коштів. Срібло, що використовується з метою створення зображення та виготовлення електроніки, спеціалізоване застосування якої ускладнює вилучення дорогоцінного металу, також становить низький ризик. Платинові та срібні вироби і монети, звичайно, можуть бути використані відмивачами коштів. Срібло протягом століть використовувалося в якості валюти і мало особливе значення в деяких географічних регіонах та культурах, наприклад, Індії.

Наприклад, діаманти – це унікальне каміння (деякі діаманти є особливо цінними, деякі є менш цінні, залежно від розміру та фізичних характеристик), що зазвичай оцінюють особи з досвідом проведення оцінки діамантів. Зважаючи на те, що сума операцій зростає чи то від зростаючої кількості діамантів, чи то від кращої якості окремих діамантів, зростає потреба і в кваліфікованих експертах з оцінки та спеціалізованих ринках. Відмивачі коштів можуть не володіти такими знаннями та досвідом. Кваліфіковані експерти є, однак, у багатьох місцях, і відмивачі коштів можуть легко дістатися до них або найняти їх.

- Ступінь регулювання ринку – якщо ринок регулюється, то, залежно від ступеня регулювання, операції на цьому ринку можуть становити менший ризик (див. нижче інші змінні, які потрібно враховувати при визначенні рівня ризику).

· Витрати на здійснення операцій – відмивання коштів та фінансування тероризму передбачають багаторазові операції, тобто спочатку злочинець розміщує злочинні активи в межах законного об'єкту, зберігаючи при цьому анонімність, потім розшаровує ці активи за допомогою негайно проведених операцій і врешті-решт вилучає їх у різний час та у різному місці. Відмивачі коштів прагнуть одержати якнайбільше від своїх злочинних активів за допомогою цих операцій. Вони можуть бути готовими до понесення витрат під час розшарування операцій, але прагнуть звести їх до мінімуму. Таким чином, операції, які передбачають використання високовартісного товару та понесення невеликих витрат, можуть бути особливо привабливими для злочинців, які відмивають кошти та фінансують тероризм. Наприклад, купівля монет з чистого золота та подальший продаж цих монет в іншому місці швидко відшкодує початкові витрати. З іншого боку, перепродаж сплаву золота відшкодує вартість вмісту золота, не враховуючи при цьому вартість витрат при виробленні та обробці цього золота. Така операція примусить відмивача коштів понести значні витрати, а тому становить невисокий ризик.

г) фінансові методи

121. Метод оплати впливає на рівень існуючого ризику відмивання коштів та фінансування тероризму. Рівень ризику може зменшитись, якщо операції здійснюються через головну банківську систему. І навпаки, рівень ризику може підвищитись у наступних випадках:

· Готівка, особливо у великих розмірах, може бути сигналом попередження, особливо якщо використання готівки здійснюється анонімно або з наміром приховати особу клієнта. Наприклад, справжній покупець фінансує операцію через надання готівки третій стороні, яка потім стає номінальним та ідентифікованим покупцем.

· Оплата або доставка товару здійснюється на чи з рахунків третіх осіб, наприклад оплата на чи з рахунків осіб, які не є погодженими контрагентами.

· Оплата здійснюється на чи з рахунків фінансових установ, які не мають відношення до операції чи погоджених контрагентів, наприклад, банки, розміщені не в країнах контрагента чи операції.

· Небанківські фінансові механізми, наприклад, діяльність з обміну валюти або переказу коштів.

Змінні, які можуть вплинути на процес визначення рівня ризику

122. Щоб розробити методологію застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, потрібно, можливо, враховувати низку інших змінних, які можуть сприяти підвищенню або зниженню рівня ризику, який становить певний клієнт чи операція:

- Ступінь ефективності регулювання боротьби з ВК і ФТ та іншого режиму нагляду і контролю, під який підпадає контрагент. Контрагент, який є торговцем дорогоцінними металами чи торговцем дорогоцінного каміння і діє в країні із суворим режимом боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму або із такою системою, як Процес Кімберлі, становить менший ризик з точки зору відмивання коштів, ніж контрагент, який не підпадає або підпадає під мінімальне регулювання. Щоб бути визначеним як контрагент з низьким рівнем ризику, контрагент повинен виконувати програму дотримання законодавства, що повинна перевірятися відповідною регуляторною системою.

Загальна інформація

Вид і ступінь регулювання суттєво різняться залежно від різних типів дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння. Наприклад, в деяких країнах, торговці зобов'язані мати видані урядом ліцензії для здійснення своєї діяльності, в інших це не потрібно. Може не бути або бути обмежене регулювання у випадку, коли товар видобувається і вперше продається, але ступінь регулювання може зрости при подальшому продажу цього товару.

Деякі уряди також залучені до операцій через систему регулювання імпорту та експорту, часто з метою справляння податків та зборів, яка вимагає від торговців описувати свої матеріали і декларувати цінності та контрагентів з імпорту та експорту. Таке втручання урядів може знизити ризик, але може різнитися залежно від країни. Вплив на рівень ризику повинен бути оцінений безпосередньо торговцем дорогоцінними металами або дорогоцінним камінням.

Існує урядове регулювання торгівлі дорогоцінними металами, але більшість операцій не здійснюються на регульованих ринках. Золото продається у всьому світі в дуже великій кількості при здійсненні прямих операцій та через фінансові деривативи, наприклад, форварди і ф'ючерзи, які можуть бути використаними для купівлі та продажу прав на золото. Такі операції з купівлі-продажу золота, в будь-якій кількості, навряд чи можуть бути

анонімними та здійснюватися в готівці. Вони, як правило, здійснюються на регульованих ринках, але не повинні ігноруватися з метою ведення боротьби з ВК та ФТ.

Дуже велика частка продажу необроблених діамантів здійснюється через Бельгію, яка жорстко регулює торговців та операції (включаючи перевірки на місцях та проведення оцінки вартості всіх експортованих та імпортованих діамантів, виключаючи при цьому оцінку та ризики, пов'язані із синтетичними діамантами) через фондову біржу із суворими членськими правилами щодо здійснення діяльності. Деякі країни беруть участь в Kimberley Process. Цей Процес застосовується до торговців необробленими діамантами, включаючи експортерів та імпортерів необроблених діамантів, у випадку, якщо вони здійснюють свою діяльність в країнах-учасниках Kimberley Process. При застосуванні Kimberley Process суттєво зменшує рівень ризику відмивання коштів та фінансування тероризму. Системи гарантій торговців та здійснення операцій через фондову біржу в подальшому зменшують рівень ризику при продажу полірованих діамантів та дорогоцінних виробів з діамантами, як і проведення операцій через банківську платіжну систему з іншими торговцями, що регулюються урядом.

- Розмір операції – більші операції становлять більший ризик. Потрібно враховувати можливість здійснення навмисного подрібнення на менші операції.

- Ступінь урядового регулювання діяльності та розрахунків контрагента. Державні установи та їх філії, які здійснюють операції на фондовій біржі або які публічно випустили фінансові інструменти, як правило, становлять мінімальний ризик відмивання коштів. Однак, це не завжди так, адже і державні установи можуть бути засновані відмивачами коштів.

- Урядові механізми перевірки торговельних потоків, які передбачають проведення перевірок на місцях, перевірок з метою оцінки та/або подальших перевірок торговельних потоків. Як правило, якщо уряд здійснює функцію моніторингу, спрямовану на аналіз всіх вхідних та/або вихідних торговельних потоків, включаючи перевірки товарів та здійснення оцінки вартості, ризик відмивання коштів може суттєво знизитись, як і ризик, пов'язаний з використанням синтетичних діамантів.

- Характер та обсяг банківського втручання. Як правило, операція має низький рівень ризику, якщо вона фінансова урегульована, як з боку торговця, так і з боку контрагента,

тобто вона здійснюється через банківську установу, що розміщується в країні-члені FATF, яка, як відомо, активно залучена у фінансові потоки та фінансові угоди в конкретній сфері торгівлі за умови, що така операція є звичайною (оплата здійснюється зразу після звичайного руху торговельних потоків) і документація містить відповідну ідентифікацію всіх заінтересованих сторін (вище дивіться про ризики, пов'язані з фінансовими методами).

- Регулярність чи тривалість ділових відносин або загальні відомості про роль контрагента в цій сфері діяльності. Тривалі відносини, які передбачають часті контакти, допомагає зрозуміти, чи контрагент законно діє у сфері діяльності торговця, а також надає інформацію, за допомогою якої запропоновану операцію можна оцінити з точки зору дотримання комерційного законодавства.

- Поінформованість торговця дорогоцінними металами або дорогоцінним камінням про країну контрагента, включаючи знання чинних місцевих законів, постанов та розпоряджень, а також структури та обсягу регуляторного нагляду.

Контроль випадків з високим рівнем ризику

123. Торговці повинні впровадити відповідні заходи контролю, щоб пом'якшити ризики відмивання коштів та фінансування тероризму тих клієнтів, які становлять підвищений ризик згідно з оцінкою ризиків торговця. Однакові заходи можуть вживатися по відношенню до більш, ніж одного критерію виявленого ризику, і торговцям необов'язково розробляти заходи контролю окремо для кожного критерію. Відповідні заходи контролю можуть включати:

- Загальна підготовка відповідного персоналу з методів відмивання коштів та фінансування тероризму і ризиків, які стоять перед торговцями.

- Цільова підготовка відповідного персоналу для підвищення поінформованості щодо клієнтів та операцій з високим рівнем ризику.

- Вдосконалення заходів належної обачливості чи програми «Перевір свого клієнта/контрагента».

- Вдосконалення процесу управління ризиками торговцями.

- Посилення моніторингу операцій.
- Посилення заходів контролю та збільшення частоти перегляду ділових відносин.

Розділ другий: застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику

124. Підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, повинен застосовуватися до всієї установи або підприємства, включаючи і їх представництва та філії. Політика, стандарти та процедури повинні бути схожими, якщо не ідентичними, для всіх підрозділів підприємства або установи, а деякі підрозділи підприємства або установи повинні регулярно взаємодіяти щодо впровадження своєї програми боротьби з відмивання коштів та фінансуванням тероризму. Якщо в одному підрозділі підприємства особа або операція класифікується як така, що має високий рівень ризику, інший підрозділ підприємства, який матиме справу з цією особою або операцією, повинен бути поінформований про це.

125. Правові стандарти та способи правозастосування дуже різняться, а тому особи, що займаються цією діяльністю, повинні знати та дотримуватися законів і взаємодіяти з компетентними органами. Нижчезазначені кроки повинні впроваджуватися схожими способами:

Заходи щодо належної обачливості клієнта та контрагента

126. Заходи щодо ідентифікації клієнта/контрагента в межах програми боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму спрямовані на надання торговцям дорогоцінними металами чи дорогоцінним камінням можливості переконатися у справжній особі клієнта чи контрагента та виді операції, запропонованої контрагентом. Програма торговця повинна включати:

- Ідентифікацію та перевірку клієнтів/контрагентів перед встановленням ділових відносин, наприклад перед прийняттям контрактних зобов'язань. Ідентифікована фізична чи юридична особа або уповноважені та ідентифіковані агенти повинні бути єдиними особами, для яких здійснюється оплата або доставляється товар, якщо не існує інших законних та задокументованих причин. Треті сторони також повинні бути належним чином ідентифіковані та перевірені.

- Ідентифікацію бенефіціарів та вжиття необхідних заходів з перевірки їх особи для того, щоб торговець був впевнений у тому, що він знає справжню особу бенефіціара. Заходи, які повинні бути вжиті для перевірки особи бенефіціара, залежатимуть від ризиків. Для юридичних осіб ці заходи повинні включати з'ясування інформації про власність та систему контролю клієнта/контрагента.

- Одержання інформації щодо сфери діяльності клієнта/контрагента, включаючи очікуваний тип та рівень запропонованих операцій.

127. У випадках, де застосовуються Рекомендації FATF (наприклад, операції з готівкою на суму, що дорівнює або перевищує 15 000 євро/доларів), загальне правило є таким, що клієнти та контрагенти повинні підпадати під повний перелік заходів належної обачливості. Більш того, додаткові заходи та процедури з ідентифікації клієнта чи контрагента повинні бути застосовані до клієнтів та операцій з високим рівнем ризику (наприклад, політичні діячі чи операції, які здійснюються в країнах з високим рівнем ризику). У таких випадках торговець дорогоцінними металами чи дорогоцінним камінням повинен застосовувати додаткові заходи контролю з метою пом'якшення цих ризиків. Такі заходи можуть включати посилене застосування програми «Перевір свого контрагента» чи заходів належної обачливості, а також збільшення безпосереднього контакту з контрагентом (наприклад, спостереження за його операціями, персоналом та обладнанням надасть додаткову інформацію для перевірки його законності). Заходи також можуть включати посилений моніторинг операцій.

128. Такі кроки повинні бути задокументовані та зберігатися у файлі про клієнта/контрагента. У визначених державними органами випадках, коли ризик відмивання коштів та фінансування тероризму є невисоким, торговці можуть застосовувати зменшені або спрощені заходи належної обачливості при ідентифікації та перевірці особи клієнта/контрагента або бенефіціара, зважаючи на тип клієнта/контрагента, товару чи операції.

129. В інших випадках (наприклад, для операцій, на суму меншу від 15 000 євро/доларів), якщо національне законодавство не передбачає іншого, ідентифікація клієнта/контрагента може бути здійснена шляхом звернення до асоціацій підприємств чи установ, які вже володіють порівняльними даними, до яких мають доступ і державні органи,

або шляхом звернення до урядових баз даних (база даних про зареєстрованих торговців, база даних про операції, пов'язані з ПДВ тощо). Це зменшить тягар передусім на малих та середніх торговців, які вже покладаються на такі інформаційні ресурси з метою дотримання заходів безпеки та високих стандартів у своїй діяльності. Наприклад, у сфері торгівлі діамантами операції з необробленими діамантами здійснюються в межах Процесу Кімберлі. Торгівля необробленими та полірованими діамантами може здійснюватися через фондові біржі, які є членами Світової Федерації діамантових бірж). Торговці можуть безпосередньо звернутися до цих ресурсів для отримання інформації про клієнта/контрагента, а не відтворювати всі ідентифікаційні дані у багаточисельних файлах з операцій.

130. У схожих випадках інші регуляторні системи та/або асоціації підприємств можуть надати інформацію та гарантії щодо контрагента. Операції з добре відомими контрагентами, які давно знаходяться на ринку, також можуть бути ідентифіковані шляхом безпосереднього звернення до вже існуючої інформації, а не шляхом її відтворення. Така практика прямої ідентифікації контрагента повинна бути, звісно, обмежена до стандартних операцій та практики оплати через банк, які не викликають підозр та занепокоєнь, і ні в якому разі не позбавляє потреби застосовувати підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, до операцій, клієнтів та контрагентів.

Моніторинг клієнтів/контрагентів та операцій

131. Обсяг та характер моніторингу, який здійснюється торговцями дорогоцінними металами чи дорогоцінним камінням, залежить від розміру підприємства та оцінки ризику торговця. Ґрунтуючись на такій оцінці ризику та у відповідності до інших законодавчих і регуляторних вимог, не всі операції та клієнти/контрагенти будуть підпадати під однаковий спосіб та обсяг моніторингу. Ризик може стати очевидним щойно контрагент розпочав операцію, особливо, якщо такі операції відрізняються від очікуваних, а тому зміни в операціях повинні бути занотовані та проаналізовані. Програма моніторингу та результати моніторингу завжди повинні бути задокументовані, а торговець дорогоцінними металами чи дорогоцінним камінням повинен періодично оцінювати програму моніторингу на відповідність вимогам.

Звітування про підозрілі операції

132. Обставини, які активізують вимогу звітувати про підозрілу операцію чи діяльність до компетентних органів, як правило, ґрунтуються на правилах та визначені у національному законодавстві, а тому підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, для такого звітування не застосовується. Програма протидії ВК та ФТ, яка заснована на підході, що ґрунтується на оцінці ризику, однак, спрямує безпосередню увагу і ресурси до діяльності з високим рівнем ризику, швидко ідентифікує підозрілу діяльність та сприятиме звітуванню про підозрілу діяльність.

133. Здатність програми протидії ВК та ФТ ідентифіковувати та належним чином звітувати про підозрілу діяльність повинна періодично переглядатися.

Боротьба з фінансуванням тероризму

134. Щодо фінансування тероризму звертайтеся до параграфів 42-46.

Навчальна підготовка та підвищення поінформованості

135. Успіх програми боротьби з ВК та ФТ залежатиме від її застосування у всіх видах діяльності торговця та відповідної підготовки його працівників. Торговець повинен поінформувати всіх працівників про наявність програми боротьби з ВК та ФТ, що спрямована на виявлення і припинення відмивання коштів та фінансування тероризму, адже їх поінформованість та участь у цій програмі є надзвичайно важливими. Всі працівники повинні бути заохочені та підготовлені до залучення в процес управління підозрілими операціями, за яким вони спостерігали чи знали.

136. Підготовка працівників залежатиме від їх функцій, наприклад налагодження контактів з клієнтом/контрагентом, отримання інформації та її перевірка, здійснення торгівлі, банкінг, інформаційні технології тощо, рівня ризиків, які становлять клієнти/контрагенти, а також операцій, з якими вони мають справи. Підготовка повинна періодично переглядатися на відповідність та час від часу повторюватися. Кожен випадок відмивання коштів та фінансування тероризму, а також підозри, які виникають в процесі здійснення діяльності, повинні використовуватися як можливість підвищити рівень поінформованості та розуміння працівників програми боротьби з ВК та ФТ і їх ролей у впровадженні цієї програми. Якщо в процесі здійснення моніторингу виникають підстави підозрювати

високий ризик відмивання коштів, певні працівники повинні пройти додаткову підготовку щодо усунення цього ризику.

Розділ третій: внутрішній контроль

137. Деякі визначені нефінансові установи та професії суттєво відрізняються за розміром від фінансових установ. На відміну від фінансових установ значна кількість визначених нефінансових установ та професій має невелику кількість працівників. Це обмежує ресурси, які невеликі установи можуть спрямувати на боротьбу з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. Для цілої низки таких установ та професій є звичним, коли одна особа відповідальна за виконання функцій головного офісу, допоміжного офісу, за звітування про відмивання коштів та управління установою. Така особливість визначених нефінансових установ та професій, включаючи торговців, повинна бути врахована при розробці підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, для системи внутрішнього контролю. Пояснювальна записка до Рекомендації 15, яка стосується внутрішнього контролю, зазначає, що тип та обсяг заходів, які потрібно вжити для дотримання вимог, повинні відповідати розміру установи.

138. Для ефективного застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, процедура, що ґрунтується на оцінці ризику, повинна бути впроваджена в межах системи внутрішнього контролю установи. Успіх внутрішньої політики та процедур значним чином залежатиме від системи внутрішнього контролю. Два основних елемента, які допоможуть досягти цієї мети, включають:

Правова культура

139. Це включає:

- Розробку, впровадження та проведення навчальних програм для всіх торговців.
- Моніторинг будь-яких урядових регуляторних змін.
- Проведення регулярного перегляду відповідних процедур та політики дотримання вимог в процесі здійснення діяльності, що допоможе встановити рівень дотримання законодавства в установі.

Підтримка керівниками правової культури

140. Програма боротьби з ВК та ФТ вимагає виконання обов'язків, реалізації повноважень та участі у ній власників або акціонерів контрольного пакету акцій підприємства. Вона повинна бути частиною правової та етичної культури, яку вище керівництво повинно прищеплювати до всіх працівників, контрагентів та інших осіб, що ведуть справи з підприємством.

141. Характер та обсяг заходів по боротьбі з ВК та ФТ залежатиме від низки наступних факторів:

- Характер, обсяг та складність діяльності, яку веде торговець.
- Різноманітність операцій торговця, включаючи географічну різноманітність.
- Товари і послуги, які пропонує торговець, та клієнти, з якими він має справу.
- Обсяг та розмір операцій.
- Ступінь ризику, яку становить кожна стадія операції торговця.
- Обсяг прямого контакту торговця з клієнтом, контакту з ним через третіх осіб та обсяг непрямого контакту.
- Частота контакту з клієнтом (через проведення особистих зустрічей або через засоби комунікації).

142. Програма боротьби з ВК та ФТ повинна бути встановлена та впроваджена разом з іншими програмами безпеки та програмами з дотримання вимог. Перевірка працівників, наприклад, через засоби спостереження системи безпеки може одночасно пересікатися з перевіркою клієнтів та контрагентів щодо відмивання коштів та фінансування тероризму. Щоденні перевірки матеріально-технічних засобів незалежними групами в межах компанії, які спрямовані на мінімізацію розкрадання, також можуть поінформувати програму по боротьбі з ВК та ФТ про підозрілу діяльність.

143. Програма боротьби з ВК та ФТ вимагає спеціального досвіду в питаннях, які стосуються підприємства, видів діяльності, що здійснюються в межах цього підприємства, та контрагентів. Вона також вимагає знання методів відмивання коштів та їх потенційного використання в процесі здійснення операцій чи певних стадій операцій цього підприємства. У невеликих, приватних та сімейних підприємствах, які діють у цій сфері діяльності, такими навичками та повноваженнями володіють передусім, або лише, власники чи керівники. У межах більших підприємств особа з такими навичками повинна бути призначена та уповноважена в якості працівника, відповідального за дотримання законодавства.

144. Призначений відповідальний працівник в межах підприємства повинен мати репутацію особи, здатної на проведення об'єктивної оцінки, і уповноваженим протидіяти особам, що переслідують власні інтереси при здійсненні операцій та встановленні ділових зв'язків з контрагентами, включаючи власників, а також повинен бути відомий як така особа в межах свого підприємства.

145. Залежно від ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму і розміру підприємства або установи, програма внутрішнього контролю повинна включати такі процедури:

- Забезпечення дотримання вимог щодо регулярного збереження даних та звітування, а також реагування на зміни у регуляторних вимогах.
- Запровадження заходів належної обачливості щодо контрагента, які ґрунтуються на оцінці ризику.
- Забезпечення належних заходів контролю щодо контрагентів, операцій та товарів з високим рівнем ризику.
- Забезпечення вчасної ідентифікації операцій, які підпадають під звітування, та забезпечення вчасного подання звітів.
- Забезпечення належного моніторингу.
- Забезпечення належного нагляду за працівниками.

· Проведення належної та сучасної підготовки.

146. Програма боротьби з ВК та ФТ повинна бути гнучким документом, який змінюється при виникненні нових обставин, який адаптується для кращого розуміння його нових елементів, що виникають після здійснення періодичних перевірок та здійснення моніторингу підозрілої діяльності, та який відповідає новим вимогам. Торговці також повинні враховувати відповідні матеріали, які опубліковуються визначеними компетентними органами та саморегулювними організаціями.

147. Вище керівництво та призначений відповідальний працівник також повинні здійснювати регулярний періодичний перегляд програми боротьби з ВК та ФТ, впроваджувати нові вимоги, що виникають після здійснення такого перегляду, та постійно вдосконалювати цю програму. Такий перегляд не повинен здійснюватися не працівниками підприємства, а повинен здійснюватися кваліфікованою особою, яка, якщо це можливо на практиці, є незалежною від відповідального працівника. Особа, яка безпосередньо не залучена до щоденного управління програмою боротьби з ВК та ФТ, запропонує новий погляд на діяльність цієї програми. На невеликих та середніх підприємствах, де власники або вище керівництво безпосередньо залучені до програми боротьби з ВК та ФК, періодичний перегляд може не здійснюватися в офіційній формі. Якщо торговець звітує про операції до визначених компетентних органів чи саморегулювних організацій та отримує належну відповідь від цих органів, письмові звіти щодо такої регуляторної діяльності можуть слугувати переглядом чи принаймні основою для нього.

148. Вище керівництво, не залучене безпосередньо до програми боротьби з ВК та ФТ, повинно коротко прозвітувати про здійснені операцій та здобутий досвід. Потім керівникам задають питання, на які вони відповідають та висловлюють свої коментарі. Таке взаємне сприяння як посилить програму, так і вдосконалить її принципи в межах установи чи підприємства.

Застосування програми боротьби з ВК та ФТ є незавершеним без документування такого застосування. Документування вимагає проведення систематичного аналізу, яке є основою для підходу, що ґрунтується на оцінці ризику. Також воно зберігає дані проведеного аналізу, його висновків та прийнятих рішень. Крім того, документування сприяє обміну

інформацією в межах установи торговця і, за потреби, обміну інформацією з компетентними органами. Воно забезпечує основу, на якій можуть бути визначені та вдосконалені програма боротьби з ВК і ФТ та інші заходи.

Додаток

Глосарій

Бенефіціар – фізична особа, яка володіє або контролює клієнта та/або особа, від імені якої здійснюється операція. Це поняття також включає осіб, які здійснюють остаточний контроль над юридичною особою.

Компетентні органи – це всі адміністративні та правоохоронні органи, які залучені до боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, включаючи ПФР і наглядові органи.

Контрагент - особа, установа або сторона, залучена до купівлі та/або продажу дорогоцінних металів чи дорогоцінного каміння з іншими торговцями дорогоцінними металами чи дорогоцінним камінням, включаючи постачальників та роздрібних клієнтів.

Країна – всі посилання в Рекомендаціях FATF та в цьому посібнику на країну чи країни застосовуються однаково до всіх територій та юрисдикцій.

Визначені нефінансові установи та професії

- Казино (включають також інтернет казино);
- Агенти з нерухомості

- Торговці дорогоцінними металами
- Торговці дорогоцінним камінням
- Адвокати, нотаріуси, інші незалежні професіонали у сфері права та бухгалтерії – це стосується незалежних практиків, партнерів чи найнятих працівників професійних фірм. Це визначення не стосується «внутрішніх» професіоналів, які є працівниками інших видів установ, та державних службовців, які вже підпадають під заходи боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму.
- Компанії, які надають послуги – стосується всіх осіб та установ, які не підпадають в іншій сфері під дію Рекомендацій FATF та які надають третім сторонам будь-які з наступних послуг:
 - діяти в якості агента юридичних осіб;
 - діяти (або пропонувати особу, яка буде діяти) в якості директора або секретаря компанії, партнера товариства або займатиме схожу посаду по відношенню до юридичних осіб;
 - надання зареєстрованого офісу, ділової, кореспондентської або адміністративної адреси компанії, товариству чи будь-якій іншій юридичній особі;
 - діяти (або пропонувати особу, яка буде діяти) в якості повіреного трасту;
 - діяти (або пропонувати особу, яка буде діяти) в якості номінального власника акцій іншої особи.

Ідентифікаційні дані - надійні, незалежні джерела інформації, дані та документи.

Політичні діячі - особи, які наділені значними державними функціями в іноземній країні, наприклад Голови держав або урядів, політики вищого рангу, працівники вищих урядових, судових та військових органів, керівники державних компаній, членів значних політичних партій. Ділові відносини з членами сім'ї або близькими партнерами політичних діячів передбачають ризик аналогічний тому, який становлять відносини із власне політичними

діячами. Це визначення не охоплює посадовців нижчого рангу у вищезазначених категоріях.

Саморегулівна організація - орган, який представляє певну професію (наприклад, адвокатів, інших незалежних професіоналів у сфері права чи бухгалтерів) та який складається із членів-професіоналів, відіграє роль в регулюванні осіб, які є достатньо кваліфікованими, щоб вступити в цю організацію та практикувати у цій сфері діяльності, а також здійснює певну наглядову чи контрольну функцію. Наприклад, нормальною практикою для цього органу є встановлення правил, спрямованих на забезпечення дотримання високих етичних та моральних норм особами, які здійснюють діяльність у цій сфері.

Зміст

Частина перша: використання посібника – мета підходу, що ґрунтується на оцінці ризику.....1

Розділ перший: попередня історія та зміст.....1

Розділ другий: підхід, що ґрунтується на оцінці ризику – мета, користь та виклики.....4

Розділ третій: FATF та підхід, що ґрунтується на оцінці ризику.....9

Частина друга: посібник для державних органів.16

Розділ перший: основні принципи розробки підходу, що ґрунтується на оцінці ризику.....16

Розділ другий: впровадження підходу, що ґрунтується на оцінці ризику.....21

Частина третя: посібник для торговців щодо впровадження підходу, що ґрунтується на оцінці ризику.....28

Розділ перший: Категорії ризику.....28

Розділ другий: застосування підходу, що ґрунтується на оцінці ризику..... 39

Розділ третій: внутрішній контроль.....43

Глосарій 3
термінології.....46